ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 70ον ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ, 1934. Ἀριθ. 8.

ΠΕΡΙ ΨΕΥΔΟΥΣ

«Διὰ τοῦτο ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ». (Ἐφεσ. δ΄. 25).

Τὸ ψεῦδος εἶναι ἁμαρτία παλαιοτάτη καὶ κοινοτάτη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, εἶναι ἁμαρτία παγκοσμία.

Τὸ πρῶτον ψεῦδος, τὸ ὁποῖον ἐλέχθη ἐπὶ τῆς γῆς, ἦτο ἐκεῖνο, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Διάβολος ἠπάτησε τὴν Εὔαν ἐν τῷ Παραδείσῳ τῆς Ἐδέμ, καὶ ἔπεισεν αὐτὴν νὰ φάγῃ ἀπὸ τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ. Ὅθεν ὁ Διάβολος καλεῖται ὁ «Πατὴρ τοῦ ψεύδους» καὶ «ἀνθρωποκτόνος,» διότι διὰ τοῦ ψεύδους ἐκείνου ἐπήνεγκε θάνατον εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος (Ἰωάν. η΄. 44).

Τὸ ψεῦδος, ἅπαξ εἰσελθὸν εἰς τὸν κόσμον καὶ γεννῆσαν δυσπιστίαν πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν πρωτοπλάστων, κατέστη ἐνδημικὸν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἔκτοτε ψεῦδος καὶ ἀπάτην ἀπαντᾷ τις πανταχοῦ καὶ πάντοτε, πρέπει δὲ νὰ ἦναι πολὺ προσεκτικὸς εἰς τὰς μετὰ τῶν ἄλλων σχέσεις καὶ δοσοληψίας του, ἵνα μὴ ἀπατηθῇ ὑπ᾽ αὐτῶν.

Τὸ ψεῦδος ἀπαντᾶται οὐ μόνον μεταξὺ τῶν πτωχῶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς πλουσίοις—οὐ μόνον μεταξὺ τῶν χειρωνακτῶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς εὐγενέσιν—οὐ μόνον μεταξὺ τῶν ἀμαθῶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς πεπαιδευμένοις—μεταξὺ ἐμπόρων μεγάλων καὶ μικρῶν, τῶν διδασκάλων καὶ τῶν μαθητῶν, τῶν κυβερνήσεων καὶ τῶν λαῶν, τῶν διπλωματῶν καὶ τῶν βασιλέων—ναί, ἀκόμη καὶ μεταξὺ ἀδελφῶν καὶ συζύγων, μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων.

Ἡ πρὸς τὸ ψεύδεσθαι κλίσις δὲν εἶναι ἐπίκτητος ἀλλὰ κληρονομικὴ—ἔμφυτος—μέρος ἀναπόσπαστον τῆς διεφθαρμένης ἡμῶν φύσεως, καὶ οὐδὲν βάπτισμα ἐξωτερικόν, ὅσον Χριστιανικὸν καὶ ἂν ἦναι, δύναται νὰ τὴν ἀποπλύνῃ καὶ τὴν ἐξαλείψῃ.

Τὸ ψεῦδος δυστυχῶς δὲν περιορίζεται μόνον μεταξὺ τῶν μὴ Χριστιανῶν, ἀλλ᾽ ἐκτείνεται καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ὀνομαζομένους Χριστιανοὺς—ναί, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ. Ψευδοπροφῆται ὑπῆρξαν μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων—ψευδοδιδάσκαλοι ὑπῆρξαν ἐν τῷ Χριστιανισμῷ ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τῶν Ἀποστόλων μέχρι σήμερον.

Πολλοὶ τῶν Χριστιανῶν μάλιστα διισχυρίζονται ὅτι εἴς τινας περιστάσεις, ὅταν λ. χ. πρόκηται δι᾽ αὐτοῦ νὰ σώσῃ τις τὴν ζωήν τινος, ἢ νὰ ὠφελήσῃ τὴν πατρίδα του, τὸ ψεῦδος οὐ μόνον κακὸν δὲν εἶναι, ἀλλὰ καὶ καθῆκον.

῎Αλλοι νομίζουσι τὸ ψεῦδος, τὴν ἀπάτην, καλὸν καὶ ἀναγκαῖον πρὸς στήριξιν καὶ ἐξάπλωσιν τῆς πίστεως. ῞Οθεν κατέφυγον καὶ καταφεύγουσιν εἰς ψευδῆ θαύματα, εἰς ψευδεῖς ὀπτασίας, εἰς ψευδεῖς ἀποκαλύψεις καὶ ἄλλα ψευδῆ μέσα.

῎Αλλοι θεωροῦσι τὸ ψεῦδος οὐ μόνον ἀναγκαῖον ἀλλὰ καὶ ἀξιέπαινον, ὅταν δι᾽ αὐτοῦ πρόκηται νὰ καταπολεμηθῇ αἵρεσίς τις ἢ νὰ καταστραφῶσιν οἱ ἐχθροὶ τῆς πίστεως.

Οἱ ᾿Αρχιερεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ἵνα καταδικάσωσι τὸν Χριστὸν καὶ οὕτως ἐλευθερώσωσιν, ὡς ἐνόμιζον, τὴν ᾿Εκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος των ἀπὸ μεγάλου τινὸς κακοῦ, ἐμίσθωσαν ψευδομάρτυρας, καὶ δι᾽ αὐτῶν ἐπέτυχον τοῦ καταχθονίου αὐτῶν σκοποῦ, οὐ μόνον θανατώσαντες τὸν δίκαιον, ἀλλὰ καὶ στιγματίσαντες αὐτὸν ὡς λαοπλάνον καὶ βλάσφημον καὶ ψεύστην.

Καὶ ἀφοῦ ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, «ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν εἰς τοὺς στρατιώτας, λέγοντες, Εἴπατε, ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, διὰ νυκτὸς ἐλθόντες, ἔκλεψαν αὐτόν, ἡμῶν κοιμωμένων» (Ματθ. κη΄. 12—15).

Καὶ ὅμως εὑρέθησαν τότε πολλοὶ καὶ εὑρίσκονται ἤδη οὐκ ὀλίγοι, οἵτινες ἐπίστευσαν καὶ πιστεύουσι τὸ ὑπὸ τοῦ ᾿Ιουδαϊκοῦ κλήρου πλασθὲν τοῦτο χονδροειδὲς ψεῦδος.

Ψεῦδος προσέτι μετεχειρίσθησαν οἱ διῶκται τῆς Χριστ. ᾿Εκκλησίας κατὰ τῶν πρώτων Χριστιανῶν — ψεῦδος οἱ ἀποσκιρτήσαντες ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν κατὰ τῶν ἐμμενόντων ἐν αὐτῇ.

Ψεῦδος μετεχειρίσθη ἡ ῾Ιερὰ λεγομένη ᾿Εξέτασις, πολλοὶ τῶν Παπῶν καὶ ἄλλων ἱεραρχῶν καὶ πάντες οἱ μισοῦντες τὸ φῶς, κατὰ τῶν ἐπιθυμούντων καὶ προσπαθούντων νὰ ζῶσι κατὰ Χριστὸν καὶ κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ.

Ψεῦδος μεταχειρίζονται ἔτι καὶ νῦν οἱ ἐχθροὶ τῆς Εὐαγγελικῆς ἀληθείας κατ᾽ ἐκείνων, οἵτινες ὁμολογοῦσι καὶ ἀγωνίζονται νὰ ζῶσι κατ᾽ αὐτήν, νομίζοντες ὅτι διὰ τούτου προσφέρουσιν ὑπηρεσίαν εἰς τὸν Θεόν.

᾿Αλλ᾽ εἶναι ἆρά γε ἐπιτετραμμένη ἡ χρῆσις τοῦ ψεύδους εἴς τινας τοὐλάχιστον περιστάσεις;

Πολλοί, ὡς εἴδομεν, λέγουσι: «Ν α ί». Οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ τὸ διδάσκουν εἰς τὰ ἐκπαιδευτήρια. ῾Ο Παῦλος ὅμως διδάσκει τὸ ἐναντίον. ῾Ο δὲ Χριστός, ὅστις εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή, καὶ εἰς τοῦ ὁποίου τὸ στόμα δὲν εὑρέθη δόλος, λέγει: «Ο ὐ χ ί». Τὸ ῞Αγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται «Πνεῦμα τῆς ᾿Αληθείας», διδάσκει τὸ ἐναντίον, λέγον, «᾿Απορρίψαντες λοιπὸν τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ».

Τὸ ψεῦδος εἶναι ἁμαρτία:

1. ***Διότι ἀπαγορεύεται ῥητῶς ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ.*** «Δὲν θέλετε κλέπτει», λέγει ὁ Θεὸς πρὸς τοὺς ᾿Ισραηλίτας διὰ τοῦ Μωϋσέως, «οὐδὲ θέλετε ψεύδεσθαι οὐδ᾽ ἀπατᾷ ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ δὲν θέλετε ὀμνύει ψευδῶς εἰς τὸ ὄνομά μου οὐδὲ βεβηλόνει τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ σας. ᾿Εγὼ εἶμαι ὁ Κύριος» (Λευϊτ. ιθ΄. 11. 12). Καὶ ἀλλαχοῦ (Παροιμ. ιβ΄. 22): «Ψευδῆ χείλη εἶναι βδέλυγμα εἰς τὸν Κύριον, οἱ δὲ ποιοῦντες ἀλήθειαν εἶναι δεκτοὶ ὑπ᾽ αὐτοῦ». Καὶ ἀλλαχοῦ: «Ταῦτα τὰ ἓξ μισεῖ ὁ Κύριος, ἑπτὰ μάλιστα βδελύσσεται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ: ***ὀφθαλ-***

μοὺς ὑπερηφάνους, γλῶσσαν ψευδῆ καὶ ***χεῖρας*** ἐκχεούσας αἷμα ἀθῶον—***καρδίαν*** μηχανευομένην λογισμοὺς κακούς, ***πόδας*** τρέχοντας εἰς τὸ κακοποιεῖν, ***μάρτυρα ψευδῆ*** λαλοῦντα ψεῦδος καὶ τὸν ***ἐμβάλλοντα ἔριδας*** μεταξὺ ἀδελφῶν» (Παροιμ. στ΄. 16 - 19).

2. ***Διότι ἀντίκειται εἰς τὸν νόμον τῆς ἀγάπης.*** «Ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν,» καὶ «Ὅσα ἂν θέλετε νὰ πράττωσιν οἱ ἄνθρωποι εἰς σᾶς, πράττετε καὶ σεῖς εἰς αὐτοὺς ὁμοίως» (Λουκ. στ΄. 31).

Βεβαίως δὲν εἴμεθα ὑπόχρεοι νὰ λέγωμεν εἰς πάντας πᾶν ὅ,τι γνωρίζομεν, ὅταν ἐρωτώμεθα, ἐκτὸς ὅταν προσκληθῶμεν ἐνώπιον δικαστηρίου, ἢ ὁσάκις ἀπαιτεῖ τοῦτο ἡ τιμὴ καὶ τὸ δίκαιον. Οὐδ᾽ ἔχομεν δικαίωμα ν᾽ ἀπαιτῶμεν παρὰ τοῦ πλησίον μας νὰ μᾶς λέγῃ ὅσα γνωρίζει· ἀλλ᾽ ὅμως οἱ λόγοι μας πρέπει νὰ ἦναι σύμφωνοι πρὸς τὰς ἰδέας μας — σύμφωνοι πρὸς τὰ πράγματα, περὶ ὧν λαλοῦμεν. Δὲν δυνάμεθα δὲ ν᾽ ἀποσιωπῶμεν ἓν μέρος τῆς ἀληθείας, ἐάν, οὕτω πράττοντες, μεταδίδωμεν ἰδέαν διάφορον τῆς ἀληθείας καὶ πλανῶμεν τοὺς ἀκούοντας.

3. ***Διότι καταστρέφει τὴν ἐμπιστοσύνην*** μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦτο ἐπιφέρει μυρία κακά, ὡς λ. χ. ζηλοτυπίας, φιλονικείας, διχοστασίας, φθόνον, μῖσος καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ οὕτως ἀναστατώνεται ἡ κοινωνία.

4. ***Διότι συνεπάγεται μεθ᾽ ἑαυτοῦ ἄλλα ἁμαρτήματα,*** ὡς λ. χ. τὴν κλοπὴν (δεῖξόν μοι ἕνα ψεύστην, καὶ θέλω σοὶ δείξει ἕνα κλέπτην), τὴν πλεονεξίαν, κτλ.

5. ***Διότι ἀδικεῖ καὶ βλάπτει*** οὐ μόνον τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ ***αὐτὸν τὸν ψεύστην,*** οὐ μόνον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν μέλλοντα.

Πάντες οἱ ἄνθρωποι ἁπανταχοῦ τῆς γῆς κατακρίνουσι τὸ ψεῦδος—ἔτι καὶ αὐτοὶ οἱ ψεῦσται κατακρίνουσι τοὺς ἄλλους, ὅταν τοὺς συλλάβωσι ψευδομένους.

Ὁ Θεὸς ἐχάραξεν εἰς τὰς καρδίας ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἕνα ἄγραφον νόμον, ὅστις τοὺς κάμνει νὰ κατακρίνωσι τὸ ψεῦδος. Πόσον συχνὰ ἀκούομεν διασήμους ψεύστας, διαβοήτους κακούργους, κατακρίνοντας ἄλλους καὶ καλοῦντας αὐτοὺς ψεύστας καὶ κακούργους!

Τὸ ψεῦδος ἦτο μία τῶν ἁμαρτιῶν, αἵτινες ἐπήνεγκον ὄλεθρον ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους ἐν καιρῷ τῶν Προφητῶν. Ἕνεκα δὲ τούτου ὁ Θεὸς παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν καὶ ἀπήχθησαν αἰχμάλωτοι εἰς ξένην γῆν.

Οἱ δὲ ἀπόγονοι αὐτῶν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Χριστοῦ δὲν ἦσαν καλλίτεροι τῶν πατέρων των. Ὅθεν καὶ ὁ Χριστὸς εἶπεν εἰς αὐτούς: «Σεῖς εἶσθε ἐκ τοῦ πατρός σας τοῦ Διαβόλου καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρός σας θέλετε νὰ κάμνητε! Ἐκεῖνος ἦτο ἀπ᾽ ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνος καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἐστάθη· διότι ἀλήθεια δὲν εἶναι ἐν αὐτῷ. Ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, διότι ψεύστης εἶναι καὶ ὁ πατὴρ τοῦ ψεύδους» (Ἰωάν. η΄. 44).

Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες ὑπεφέραμεν καὶ ὑποφέρομεν ἕνεκα τῆς παρ᾽ ἡμῖν ἐπικρατούσης ταύτης ἁμαρτίας. «Φοβοῦμαι καὶ τοὺς Δαναοὺς καὶ ὅταν κομίζωσι δῶρα», ἔλεγον οἱ Ρωμαῖοι.

Τὸ ψεῦδος παρ᾽ ἡμῖν οὐ μόνον ἁμαρτία δὲν θεωρεῖται, ἀλλὰ τοὐναντίον ἱκανότης, ἐξυπνάδα, εὐφυΐα. Τὰ τέκνα κληρονομοῦν αὐτὸ παρὰ τῶν γονέων των καὶ τὸ βυζαίνουν μὲ τὸ γάλα τῆς μητρός των—τὸ ἀκούουν εἰς τὸ σπίτι, εἰς τὰς

ὁδούς, εἰς τὰ σχολεῖα, εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ οὕτω ἐξοικειοῦνται καὶ συναυξάνουν μὲ τὸ ψεῦδος, ὥστε τοῖς γίνεται δευτέρα φύσις.

Τούτου ἕνεκα ἔχομεν χάσει τὴν ὑπόληψίν μας εἰς τὸν ἔξω κόσμον καὶ δὲν ἐμπιστευόμεθα ἀλλήλους εἰς τὸ ἐλάχιστον. Ἐὰν δὲ δὲν μετανοήσωμεν, εἶναι γεγραμμένον ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ: «Τῶν δὲ δειλῶν καὶ ἀπίστων καὶ φονέων καὶ πόρνων καὶ γοήτων καὶ εἰδωλολρτρῶν καὶ ὅλων τῶν ψευστῶν, τὸ μέρος θέλει εἶσθαι ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ μὲ πῦρ». «Ἔξω δὲ οἱ κύνες καὶ οἱ φαρμακοὶ . . . καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν καὶ πράττων τὸ ψεῦδος» (Ἀποκάλ. κβ΄. 15).

Λοιπόν, δύναταί τις νὰ ἐρωτήσῃ, εἰς οὐδεμίαν περίστασιν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ λέγῃ κανεὶς ψεῦδος ;

Μάλιστα, ***οὐδέποτε***. — Οὐδαμοῦ τῆς Γραφῆς εὑρίσκομεν ἄδειαν πρὸς τὸ ψεύδεσθαι. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐν τῇ Γραφῇ ἀναφέρονται ἄνθρωποι καὶ μάλιστα εὐσεβεῖς — ἅγιοι, οἱ ὁποῖοι μετεχειρίσθησαν ψεῦδος καὶ ἀπάτην, ἀλλ᾽ ἡ Γραφὴ ἀποδίδει πολλὰς τῶν θλίψεων, τὰς ὁποίας ὑπέστησαν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι, εἰς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην· Ὁ Ἀβραάμ, ὁ Ἰσαάκ, ὁ Ἰακώβ, ὁ Δαβίδ, ὁ Σολομών, ὁ Πέτρος, ὑπέπεσαν εἰς τὸ ἁμάρτημα τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἔπαθον διὰ τὴν ἁμαρτίαν των ταύτην.

Πιθανὸν νὰ νομίσῃ κανεὶς ὅτι εἶναι κακὸν πρᾶγμα νὰ χάσῃ τὴν ζωήν του λέγων τὴν ἀλήθειαν, καὶ καλὸν νὰ τὴν σώσῃ μεταχειριζόμενος μικρόν τι ψεῦδος, μικράν τινα ὑποκρισίαν καὶ ἀπάτην· ἀναμφιβόλως δὲ αὐτὸ ἐνόμιζε καὶ ὁ Πέτρος, ὅστις δὲν ἦτο ἐχθρὸς ἀλλὰ φίλος τοῦ Χριστοῦ—ναί, τὸν ἠγάπα εἰλικρινῶς καὶ ἐκ καρδίας, πιστεύων εἰς αὐτὸν ὡς Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὡς Σωτῆρα τοῦ κόσμου. Ἐν τούτοις διὰ ν᾽ ἀποφύγῃ τὴν καταισχύνην καὶ τὸν διωγμόν, ἔπραξε μέγα ἔγκλημα, ἐπανειλημένως δηλώσας, καὶ μάλιστα μεθ᾽ ὅρκου καὶ ἀναθέματος, ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὸν ἄνθρωπον!

Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς στραφεὶς πρὸς αὐτόν, τὸν ἐπέπληξε δι᾽ ἁπλοῦ βλέμματος διὰ τὸ ψεῦδός του, ὁ δὲ Πέτρος αἰσθανθεὶς τὴν ἁμαρτίαν του ἐξῆλθεν ἔξω καὶ ἔκλαυσε πικρῶς. Τὸ παράδειγμα τοῦ Πέτρου πρέπει νὰ μιμῶνται ὅλοι, ὅσοι ποτὲ ἐψεύσθησαν δι᾽ οἱανδήποτε αἰτίαν, ἵνα συγχωρηθῶσι διὰ τὰ ψεύδη των ὅπως ἐσυγχωρήθη καὶ ὁ Πέτρος. Ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τὴν ζωὴν καὶ δύναται νὰ τὴν διατηρήσῃ ἐν μέσῳ μεγίστων κινδύνων καὶ νὰ τὴν σώσῃ καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ὄνυχας τοῦ θανάτου.

Ἀλλ᾽ ἂν ἦναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ νὰ χάσωμεν τὴν ζωήν μας διὰ τὴν ἀλήθειαν, γενηθήτω τὸ θέλημά Του— πρέπει νὰ εἴπωμεν ὅ,τι εἶπον οἱ τρεῖς παῖδες ἐν Βαβυλῶνι πρὸς τὸν Ναβουχοδονόσορα: «Ἂς ἦναι γνωστὸν εἰς πάντας, ὅτι δὲν ψευδόμεθα . . .»

Ὁ Χριστὸς καὶ οἱ ἀπόστολοι Αὐτοῦ, οἱ προφῆται καὶ πάντες οἱ μάρτυρες ἐθυσίασαν τὴν ζωήν των ὑπὲρ τῆς ἀληθειας. Καὶ ἡμεῖς, ἐὰν ἤμεθα ἀληθεῖς Χριστιανοί, πρέπει νὰ πράττωμεν τὸ αὐτό. Κάλλιον νὰ ἀποθάνῃ τις λέγων τὴν ἀλήθειαν παρὰ νὰ ζήσῃ μεταχειριζόμενος τὸ ψεῦδος, ἐκθέτων οὕτως ἑαυτὸν εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν αἰώνιον κόλασιν.

Ἡ ἀλήθεια καὶ εἰλικρίνεια εἶναι ὡραία ἀρετὴ εἰς πάσας τὰς σχέσεις τῆς

ζωῆς, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ διπρόσωποι καὶ ψεῦσται ἐγκρίνουσι τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν ἐπαινοῦσιν, ὅταν τὴν βλέπωσιν εἰς ἄλλους.

Χρέος ἑπομένως τῶν γονέων εἶναι νὰ διδάσκωσι τὰ τέκνα των διὰ λόγου καὶ πρὸ πάντων διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῶν παραδείγματος νὰ λέγωσι πάντοτε τὴν ἀλήθειαν, μὴ ἐπιτρέποντες τὴν χρῆσιν τοῦ ψεύδους εἰς καμμίαν περίστασιν καὶ διὰ καμμίαν αἰτίαν. Πρέπει νὰ διδάσκωσιν αὐτὰ νὰ μὴ κολακεύωσι κανένα, διότι ἡ κολακεία εἶναι ψεῦδος, ἐπειδὴ ἀποδίδει προσόντα καὶ ἰδιότητας εἰς τὸν κολακευόμενον, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχει—οὔτε νὰ ἐκφράζωσι διὰ λόγων αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα δέν ὑπάρχουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ των, διότι τὸ τοιοῦτον εἶναι ὑπόκρισις, ἑπομένως ψεῦδος, διότι ἐκφράζει ἄλλα ἀντ᾽ ἄλλων.

Πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας ψεύδονται διὰ νὰ καλύψωσι τὴν ἀνομίαν των. Ἐνῷ ὅσοι ἐργάζονται τὸ ἀγαθὸν καὶ δίκαιον ἔρχονται εἰς τὸ φῶς καὶ δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην τοῦ ψεύδους, διότι τὰ ἔργα των εἶναι φανερά.

Παρατηρεῖται δὲ ὅτι καθ᾽ ὅσον τὸ Εὐαγγέλιον ἐξαπλοῦται, πιστεύεται καὶ ἐφαρμόζεται εἰς μίαν κοινωνίαν, κατὰ τοσοῦτον οἱ ἄνθρωποι εἶναι φιλαλήθεις καὶ ἡ κοινωνικὴ πίστις καλλιτέρα.

Τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ὀνομάζεται καὶ εἶναι «***Πνεῦμα τῆς ἀληθείας***», ὅσοι δὲ εἶναι ἀληθεῖς Χριστιανοί, ἔλαβον ἐκ τοῦ Πνεύματος τούτου καὶ λαλοῦσι καὶ πρέπει νὰ λέγωσι τὴν ἀλήθειαν. Ὅθεν, ἀδελφοί μου, ἐνθυμούμενοι ὅτι ὁ Οὐρανός, ὅπου ὅλοι ἐπιθυμοῦμεν νὰ εἰσέλθωμεν μετὰ θάνατον, εἶναι τόπος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀποκλείονται πάντες οἱ ψεῦσται, ἂς ἀποβάλωμεν ἕκαστος τὸ ψεῦδος καὶ ἂς λαλῶμεν τὴν ἀλήθειαν μετὰ τοῦ πλησίον ἡμῶν. ***Ἀμήν.***

(Λόγος ***Μιχαὴλ Καλοποθάκη,*** 1887)

ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΩΝ ΑΝΤΙΘΕΣΕΩΝ

Τὴν θρέψιν τῶν πεντακισχιλίων δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς τὸ «θαῦμα τῶν ἀντιθέσεων». Καὶ τοῦτο διότι κατ᾽ αὐτήν, ἐντονώτερον ἢ εἰς ἄλλην τινὰ περίστασιν, ἐξεδηλώθη ἐπανειλημμένως ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ ἀνθρωπίνου τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τοῦ Θείου τοιούτου.

Ἡ πρώτη ἀντίθεσις ἐξεδηλώθη μεταξὺ μαθητῶν καὶ Χριστοῦ ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἐξωτερικῶν περιστάσεων καὶ συνθηκῶν. Οἱ μαθηταὶ μετ᾽ αὐξανούσης ἀνησυχίας βλέπουν τὰ πλήθη συρρέοντα πρὸς τὸν Διδάσκαλον, τὴν δὲ ἡμέραν κλίνουσαν πρὸς τὴν δύσιν της. Προμηθείας δὲν ἔχουν μαζύ των, πλὴν καὶ ἂν εἶχον, θὰ ἀπετέλουν αὗται σταγόνα ἐν τῷ ὠκεανῷ ἐν σχέσει μὲ τὸ τεράστιον ἐκεῖνο πλῆθος. Καὶ καταλήγουν εἰς τὴν μόνην λογικὴν λύσιν: Νὰ διαλυθῇ τὸ ταχύτερον τὸ πλῆθος, διὰ νὰ προμηθευθῇ τροφὰς εἰς τὰς πλησίον κώμας. «***Διότι ἔρημος εἶναι ὁ τόπος καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθε***».

Πόσον στενόκαρδος σκέψις δι᾽ ἀνθρώπους, οἵτινες εἶχον παραστῇ μάρτυρες τόσων θαυμάτων! Λησμονοῦν ὅτι ὁ τόπος οὐδέποτε εἶναι ἔρημος, ὅταν ἐκεῖ πλησίον εὑρίσκεται ὁ Χριστός. Λησμονοῦν ὅτι διὰ τὸν Χριστὸν ἡ ὥρα ποτὲ δὲν

εἶναι πολὺ προκεχωρημένη. Πρὸς λύσιν τοῦ προβλήματος λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν των ὅλους τοὺς παράγοντας, τὸ ἔρημον τοῦ τόπου, τὸ προκεχωρημένον τῆς ὥρας, τὴν ἔλλειψιν προμηθειῶν. Ὁ δὲ πρακτικώτερος ἐξ αὐτῶν, ὁ Φίλιππος, ρίπτων ἓν ταχὺ βλέμμα εἰς τὸ πλῆθος, κάμνει ἕνα πρόχειρον νοερὸν ὑπολογισμὸν καὶ ἀναγγέλλει, ὅτι οὔτε διακοσίων δηναρίων ἄρτοι δὲν ἐπαρκοῦν διὰ νὰ θρέψουν τόσον πλῆθος. Ποσὸν μυθῶδες διὰ τὴν πτωχὴν κοινότητα τῶν μαθητῶν! Δὲν λαμβάνουν ὅμως ὑπ' ὄψιν των ἕνα Παράγοντα, τοῦ Ὁποίου καὶ μόνου ἡ ὕπαρξις ἀρκεῖ διὰ νὰ ἀνατρέψῃ τοὺς λεπτοτέρους ὑπολογισμούς. Τοὺς φοβίζει τὸ ἐπερχόμενον σκότος καὶ δὲν τοὺς ἐνθαρρύνει ἡ παρουσία Ἐκείνου, εἰς τὸν Ὁποῖον, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ψαλμῳδοῦ, «***ἀνήκει ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ***»—Ἐκείνου, ὁ Ὁποῖος «***ἡτοίμασε τὸ φῶς καὶ τὸν ἥλιον***». Τοὺς πτοεῖ τὸ ἔρημον τοῦ τόπου καὶ δὲν τοὺς ἀνακουφίζει ἡ ἀνάμνησις ὅτι ὁ Διδάσκαλός των, πάλιν κατὰ τὸν Ψαλμῳδὸν «***διέσχισε***, (διὰ τοὺς προγόνους των) ***πέτρας ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἐξήγαγε ρύακας καὶ ἐπότισεν αὐτοὺς καὶ ἡτοίμασε τράπεζαν ἔμπροσθέν των ἐν τῇ ἐρήμῳ***».

Καὶ ἔρχεται ἡ ἀντίθεσις. Λαμβάνει ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τὰς χεῖράς Του τοὺς ἐξευρεθέντας πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθῦς, καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν τοὺς εὐλογεῖ. Καὶ ἀκολουθεῖ ὁ μυστηριώδης καὶ καταπληκτικὸς πολλαπλασιασμὸς τῆς ὕλης, ἡ συνεχιζομένη καὶ μὴ ἐξαντλουμένη διανομὴ τῶν ἄρτων, ἕως οὗ καὶ ὁ τελευταῖος τοῦ μεγάλου ἐκείνου πλήθους ἔφαγε καὶ ἐχορτάσθη «***Ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν.***» Ἰδοὺ τὸ μυστικὸν τῆς ἀντιθέσεως. Οἱ μαθηταὶ προβλέπουν τὰ πλήθη—τὴν αἰτίαν τῶν δυσκολιῶν των. Ὁ Χριστὸς ἀτενίζει πρὸς τὸν οὐρανὸν—τὴν πηγὴν τῆς δυνάμεώς Του.

Ὑπάρχουν πλεῖσται περιστάσεις, καθ' ἃς εὑρισκόμεθα εἰς τὴν θέσιν τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ. Σοβαρὰ καὶ ἐπείγοντα προβλήματα ἀπαιτοῦν μίαν λύσιν. Ἀπρόοπτοι καὶ ἀνυπέρβλητοι δυσκολίαι μᾶς περιάγουν εἰς ἀμηχανίαν. Πῶς θὰ τὰς ἀντιμετωπίσωμεν; Αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν κατεύθυνσιν, τὴν ὁποίαν θὰ ἀκολουθήσῃ τὸ βλέμμα μας—πρὸς τὰς δυσκολίας ἢ πρὸς τὸν οὐρανόν. Θὰ ἦτο ἀφελές, ἀλλὰ καὶ ἀντιχριστιανικόν, νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀποβλέπωμεν καὶ πρὸς τὰς δυσκολίας καὶ νὰ λαμβάνωμεν πάντα τὰ δυνατὰ μέτρα πρὸς ἀντιμετώπισίν των. Ἀλλὰ μετὰ τὸ βλέμμα πρὸς τὰς δυσκολίας, οἱ ὀφθαλμοί μας πρέπει νὰ στραφοῦν πρὸς τὸν Χριστόν. Ὅταν καὶ ἡ τελευταία μας προσπάθεια ναυαγῇ, ὅταν καὶ ἡ ὑστάτη ἐλπὶς μᾶς ἐγκαταλείπῃ, Αὐτὸς εἶναι ἕτοιμος νὰ ἐπέμβῃ.

Ἡ δευτέρα ἀντίθεσις μεταξὺ τῶν μαθητῶν καὶ τοῦ Χριστοῦ ἐξεδηλώθη ἐν σχέσει πρὸς τὰ ***μέσα***, μὲ τὰ ὁποῖα ἀντεμετωπίσθη ἡ κατάστασις. Ἐξευρίσκονται πέντε μικροὶ ἄρτοι καὶ δύο ἰχθῦς, καὶ γίνονται οὗτοι τὸ ἀντικείμενον δύο ἀντιθέτων αἰσθημάτων. Εἰς μὲν τοὺς μαθητὰς προκαλοῦν τὴν περιφρόνησιν, διότι τοὺς κρίνουν ἀπολύτως ἀνεπαρκεῖς διὰ τὴν παροῦσαν περίστασιν, εἰς δὲ τὸν Χριστὸν γεννοῦν τὴν ἐκτίμησιν, διότι εἰς αὐτοὺς διαβλέπει τὰ ὄργανα, μὲ τὰ ὁποῖα θὰ θαυματουργήσῃ.

Τὸ αὐτὸ φαινόμενον παρουσιάζεται πολλάκις εἰς τὴν ζωήν μας. Ἀντιμετωπίζοντες τὸ μέγεθος τῶν δυσκολιῶν, ἀναμετρῶντες τὸν ὄγκον τῶν προβλημάτων, τείνομεν εἰς τὸ νὰ ὑποτιμήσωμεν τὴν ἀνάγκην τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν

ὁσονδήποτε μικρῶν μέσων, τὰ ὁποῖα διαθέτομεν. Παραγνωρίζοντες οὕτω πως τὴν βασικὴν ἀλήθειαν ὅτι, διὰ νὰ θαυματουργήσῃ, ὁ Θεὸς μεταχειρίζεται ἀπαραιτήτως πρὸς τοῦτο τὰ ὁσονδήποτε μικρὰ μέσα, ἅτινα ὁ ἄνθρωπος διαθέτει. Καὶ ἐν τούτῳ ἀκριβῶς διαφέρει ἡ Χριστιανικὴ πίστις ἀπὸ τὴν μοιρολατρείαν. Δὲν ἠδύνατο μήπως ὁ Χριστὸς νὰ δημιουργήσῃ ἄρτους ἐκ τοῦ μηδενός; Πλὴν προτιμᾷ νὰ πολλαπλασιάσῃ τοὺς ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐξευρεθέντας. Δὲν ἠδύνατο ὁ ἀναστήσας τὸν Λάζαρον νὰ κυλίσῃ μὲ ἕνα Του λόγον τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ μνημείου; Καὶ ὅμως διατάσσει ἄλλους νὰ τὸν ἀποκυλίσουν. Δὲν ἠδύνατο νὰ σώσῃ ἀμέσως τὸν υἱὸν τῆς ἱστορικῆς ἐκείνης χήρας ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τοῦ δανειστοῦ της; Ἐν τούτοις μεταχειρίζεται πρὸς τοῦτο τὸ ὀλίγον ἔλαιον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀπομείνει εἰς τὸ ἑρμάριόν της. Δὲν ἠδύνατο εἰς τὴν ἐν Κανᾷ γαμήλιον ὁμήγυριν νὰ προσφέρῃ οἶνον ἐκ τοῦ μηδενὸς παραχθέντα; Ἀντὶ τούτου ὅμως προτιμᾷ νὰ μεταβάλῃ εἰς οἶνον τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ἄλλοι ἤντλησαν.

Τί εἶναι λοιπὸν τὸ θαῦμα; Εἶναι ***συνεργασία Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου***, Συνεργασία, κατὰ τὴν ὁποίαν καλεῖται ὁ ἄνθρωπος νὰ συνεισφέρῃ τὸ ***ἐλάχιστον*** τὸ ὁποῖον διαθέτει, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπαραίτητον εἰς τὸν Θεὸν διὰ νὰ συνεισφέρῃ Ἐκεῖνος τὸ ***ἄπειρον*** τῆς δυνάμεώς Του. Ὀλίγα καὶ μικρὰ διαθέτομεν—κλονιζομένην πίστιν, πτωχὴν ἀγάπην, ἀσθενὲς θάρρος, ἀνεπαρκῆ ζῆλον. Μικρά. ἀλλ᾽ ὄχι καὶ ἄξια περιφρονήσεως, διότι παραδιδόμενα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἰησοῦ εἶναι προωρισμένα νὰ καταστοῦν ὄργανα θαυμάτων.

Εἰς τὰ ἀποτελέσματα τοῦ θαύματος ἀνευρίσκομεν τὴν τρίτην ἀντίθεσιν.

«***Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἐσήκωσαν τὰ περισσεύματα δώδεκα κοφίνους***», Ἐὰν οἱ πέντε ἐκεῖνοι ἄρτοι παρέμενον εἰς τὰς χεῖρας τῶν μαθητῶν, δὲν θὰ ἐπήρκουν οὔτε διὰ τὴν διατροφὴν τῆς ἰδίας των μικρᾶς ὁμάδος. Εἰς τὰς χεῖρας ὅμως τοῦ Ἰησοῦ ὄχι μόνον ἐπήρκεσαν διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ τεραστίου ἐκείνου πλήθους, ἀλλὰ καὶ ἀπέδωκαν περισσεύματα ἀπείρως περισσότερα τῶν ἀρχικῶς διατεθέντων ἄρτων. Ἡ χαρακτηριστικὴ ἀντίθεσις τῆς ἱκανοποιήσεως, τὴν ὁποίαν μᾶς παρέχουν αἱ ἰδικαί μας προσπάθειαι, καὶ ἐκείνης, τὴν ὁποίαν μᾶς προσφέρει ὁ Θεός. Μόνοι μας, ὁσονδήποτε καὶ ἂν προσπαθήσωμεν, δὲν θὰ δυνηθῶμεν ποτὲ νὰ ἐκφύγωμεν ἀπὸ τὸ πενιχρὸν πλαίσιον τῶν πέντε μικρῶν ἄρτων. Ἐνῷ τοὐναντίον παραδίδοντες τὰ τάλαντά μας καὶ τὰς ἱκανότητάς μας εἰς τὸν Θεόν, δυνάμεθα νὰ ἐξασφαλίσωμεν πλουσίαν πνευματικὴν ζωήν, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ ἀφθονίαν περισσευμάτων, ἤτοι τὴν ἐπίδρασίν μας ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων,

Τὴν τελευταίαν ἀντίθεσιν μᾶς τὴν προσφέρει ἡ ἐπαύριον τοῦ θαύματος. Συνέρρευσαν τὴν ἐπαύριον καὶ πάλιν τὰ πλήθη πρὸς τὸν Χριστόν. Διατί; Τὸ εἶπεν ὁ ἴδιος ὁ Χριστός: «***Μὲ ζητεῖτε ὄχι διότι εἴδετε θαύματα, ἀλλὰ διότι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε***». Ὁ ἄνθρωπος ἐκ φύσεως ρέπει πρὸς τὴν ὀκνηρίαν. Δὲν εἶναι λοιπὸν παράδοξον ἂν πολλοί, οἱ περισσότεροι ἴσως, ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἔφαγον τὸν ἄρτον, διεῖδον εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ τὴν ἁπλουστέραν καὶ καλλιτέραν λύσιν τοῦ οἰκονομικοῦ των προβλήματος. Αὐτοὶ θὰ τὸν ἠκολούθουν καὶ θὰ ἤκουον τὰς διδασκαλίας Του, Αὐτὸς δὲ θὰ ἀνελάμβανε νὰ τοὺς προμηθεύῃ θαυματουργικῶς τροφήν, ἀργότερον δὲ (διατὶ ὄχι;) καὶ ἐνδύ-

ματα. Ἴσως μεταξύ των νὰ ὑπῆρχον καὶ μερικοὶ ἰδεολόγοι πατριῶται, οἱ ὁποῖοι ἐνεθουσιάσθησαν μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν ὑπερφυσικῶν ἐκείνων δυνάμεων διὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ μισητοῦ Ρωμαϊκοῦ ζυγοῦ. Ἡ ὑλιστικὴ ἀντίληψις τοῦ θαύματος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ὁποίαν ὁ Χριστὸς ἀμέσως ἀντιπαρατάσσει τὴν πνευματικὴν ἀντίληψιν: ***«Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὅστις ἔρχεται πρὸς ἐμέ, δὲν θέλει πεινάση, καὶ ὅστις πιστεύει εἰς ἐμὲ δὲν θέλει διψήση εἰς τὸν αἰῶνα».***

Ὅλοι ἔχομεν ἐπανειλημμένως δεχθῆ τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ. Ἐρωτᾶται ὅμως: Ποίαν ἐπίδρασιν ἀσκοῦν τὰ δῶρα ταῦτα εἰς τὴν ψυχήν μας; Μᾶς κρατοῦν προσηλωμένους εἰς τὴν ὕλην, ἢ μᾶς βοηθοῦν νὰ προσεγγίσωμεν περισσότερον πρὸς τὸν Δωρητήν; Μᾶς ἐπιτρέπουν ἁπλῶς νὰ ἱκανοποιῶμεν τὰς ὑλικὰς καὶ πνευματικάς μας ἀνάγκας, ἢ γίνονται τὰ μέσα τελειοτέρας γνωριμίας καὶ βαθυτέρας ἀγάπης πρὸς Ἐκεῖνον, ἀπὸ τὸν Ὁποῖον προέρχονται;

***

Αἱ σκηναὶ ἐκεῖναι τῆς Γαλιλαίας ἐπαναλαμβάνονται καὶ σήμερον ἐν τῇ πνευματικῇ σφαίρᾳ. Τὰ πλήθη συρρέουν καὶ πάλιν πρὸς τὸν Χριστόν. Ἐκεῖνος δὲ προσφέρει τὸν ἄρτον τῶν πνευματικῶν Του εὐλογιῶν. Ἰδίως ὅμως προσφέρει Ἑαυτόν. Μᾶς καλεῖ νὰ Τὸν δεχθῶμεν ὡς τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς. Μᾶς καλεῖ συγχρόνως νὰ θέσωμεν εἰς τὴν διάθεσίν Του τὰ πτωχά μας τάλαντα, τὰς μικράς μας ἱκανότητας. Ἐὰν τοῦτο γείνῃ, ἂς ἤμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ ἴδωμεν ἐπαναλαμβανόμενον τὸ θαῦμα εἰς τὴν ζωήν μας. Ὄχι ὅμως πλέον ὡς θαῦμα ἀντιθέσεων, ἀλλ᾽ ὡς θαῦμα ἁρμονίας τῆς ζωῆς μας μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Γ. Α. Χατζηαντωνίου.

ΠΡΟΣΜΕΝΕ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ

«Πρόσμενε τὸν Κύριον· ἀνδρίζου καὶ ἂς κραταιωθῇ ἡ καρδία σου· ναί, πρόσμενε τὸν Κύριον».
(Ψαλμ. κζ΄. 14).

Ὁ 27ος Ψαλμὸς εἶναι ψαλμὸς ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ὡς τοιοῦτος εἶναι μία ἔκφρασις τῆς πεποιθήσεως καὶ τῆς βεβαιότητος τοῦ Ψαλμῳδοῦ, τὴν ὁποίαν ἐκ τῆς προσωπικῆς του πείρας εἶχεν ἀντλήσει.

Κάθε δὲ λέξις καὶ κάθε φράσις τοῦ ψαλμοῦ τούτου εἶναι εἷς ἀδάμας ἀληθείας ἀδιαφιλονεικήτου:

— «Ὁ Κύριος εἶναι φῶς μου καὶ σωτηρία μου».

— «Ὁ Κύριος εἶναι δύναμις τῆς ζωῆς μου· τίνα θέλω φοβηθῆ, καὶ ἀπὸ τίνος θέλω δειλιάσει;» — «Ἂν ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ μου μὲ ἐγκαταλείψωσιν, ὁ Κύριος θέλει με προσδεχθῆ». Κορυφοῦται δὲ ἡ πεποίθησίς του εἰς τὸ 14ον ἐδάφιον: «Πρόσμενε τὸν Κύριον· ἀνδρίζου καὶ ἂς κραταιωθῇ ἡ καρδία σου· ναί, πρόσμενε τὸν Κύριον».

I. ***Ἡ σημασία τῆς λέξεως «προσμένω».*** «Προσμένω» σημαίνει ἀναμένω

ἐπιμόνως τινὰ πρὸς προσωπικὴν ἐπικοινωνίαν, ὑπονοεῖ δὲ ὅτι δὲν ἀποθαρρύνεται ὁ προσμένων, ὅταν εὐθὺς δὲν συναντήσῃ τὸν ἀναμενόμενον.

Ἡμεῖς φέρομεν τὰ αἰτήματά μας πρὸς τὸν Θεόν, μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι Αὐτὸς οὐδένα ἐξαποστέλλει κενόν. Πλὴν ἀφοῦ παρουσιάσωμεν τὸ αἴτημα, δὲν πρέπει νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὸ ἔδαφος τῆς ἀναμονῆς, βλέποντες ὅτι δὲν ἐκπληροῦται εὐθὺς ἡ αἴτησίς μας. Τὸν χρόνον τῆς ἀπαντήσεως δὲν δυνάμεθα ἡμεῖς νὰ προσδιορίσωμεν οὔτε νὰ γνωρίζωμεν. Τοῦτο εἶναι προνόμιον τοῦ Θεοῦ· ἰδικόν μας καθῆκον εἶναι νὰ προσμένωμεν. Διότι ἄν, ἀπογοητευθέντες διὰ τὴν βραδύτητα, ἐγκαταλείψωμεν τὸ ἔδαφος τῆς προσευχῆς, ἡ ἀπάντησις, ὅταν ἔλθῃ, δὲν θὰ μᾶς εὕρῃ ἐκεῖ ὅπου πρέπει νὰ ἤμεθα, διὰ νὰ ἀντιληθφῶμεν αὐτὴν καὶ οὕτω πολλάκις ὁ αἰτῶν καὶ ἀπομακρυνόμενος πιστεύει ὅτι ἡ αἴτησίς του δὲν ἔγεινε δεκτή. Ἐνῷ ἐνδέχεται διὰ τῆς βραδύτητος αὐτῆς νὰ θέλῃ ὁ Κύριος νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἀφοσίωσίν μας πρὸς Αὐτὸν καὶ τὴν πεποίθησίν μας εἰς τὴν ὑπόσχεσίν Του, ὅτι ὁ λόγος Του δὲν θέλει ἐπιστρέψει πρὸς Αὐτὸν κενός.

II. ***Ἀτομικὴ καὶ ὁμαδικὴ ἀναμονή.*** Εἰς τὰς ὁμαδικάς, τὰς ἀπὸ κοινοῦ, δεήσεις μας, ὅπως καὶ εἰς τὰς προσωπικάς, πρέπει νὰ ἔχωμεν πρωτίστως ὑπ᾽ ὄψει, ὅτι ὁ Θεὸς θέλει ἐκπληρώσει τὰ αἰτήματά μας καθ᾽ ὃν τρόπον καὶ χρόνον Αὐτὸς κρίνει καλὸν καὶ συμφέρον δι᾽ ἡμᾶς. Ἐνίοτε ζητοῦμεν μίαν ὡρισμένην εὐλογίαν διὰ μίαν Ἐκκλησίαν, καὶ ἡ εὐλογία αὕτη πέμπεται ἐπὶ ἑτέρας Ἐκκλησίας, εἰς ἄλλην πόλιν, πέμπεται εἰς ἐποχὴν πολὺ μεταγενεστέραν. Ἡμεῖς λ χ. σήμερον ἀπολαμβάνομεν τὰς εὐλογίας, αἵτινες εἶναι ἡ ἀπάντησις προσευχῶν γενομένων πρὸ 50 ἐτῶν καὶ πλέον, ὑπὲρ τῆς θρησκευτικῆς ἀφυπνίσεως τῆς πατρίδος μας. Μάλιστα δὲ αἱ εὐλογίαι αὗται δὲν εἶναι παρὰ ἀπαρχαὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἐκπληρωθοῦν αἱ ἱκεσίαι ἐκεῖναι. Ἀδιάφορον λοιπὸν πότε καὶ πῶς θὰ πραγματοποιηθοῦν τὰ αἰτήματά μας, τὰ ἀποβλέποντα εἰς πνευματικὰς εὐλογίας. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ μένει ἀληθής, ὅτι «ἄλλος ὁ σπείρων καὶ ἄλλος ὁ θερίζων»· ἡμεῖς δὲ πρέπει νὰ προσμένωμεν ἐν πίστει, ὅπως ὅταν ἔλθῃ ἡ εὐλογία, μᾶς εὕρῃ ἑτοίμους νὰ τὴν δεχθῶμεν.

Τοῦτο ἀληθεύει καὶ ὡς πρὸς τὰ ἀτομικὰ ἡμῶν αἰτήματα. Ἔχομεν τὴν ῥητὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου: «Αἰτεῖτε καὶ θέλετε λάβει». Ἀλλ᾽ ὑπάρχουν καὶ ὅροι διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν αἰτημάνων μας. Διότι ὁ Θεὸς πάντοτε ὑπὸ ὅρους δίδει τὰς ὑποσχέσεις του καὶ τὰς εὐλογίας του.

Πρῶτος ὅρος εἶναι νὰ αἰτῶμεν καὶ νὰ προσμένωμεν τὴν ἀπάντησιν ***ἐν πίστει.***

Δεύτερος ὅρος νὰ ζητῶμεν ὅσα εἶναι ***ἐξυπηρετικὰ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ*** καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ.

Τρίτος ὅρος, ἀποβλέπων εἰδικῶς εἰς τὸ ἄτομον, νὰ ζητῶμεν ὅσα συντελοῦν εἰς τὴν ***πνευματικήν*** μας αὔξησιν καὶ ἐποικοδομὴν ἐν τῇ πίστει

III. ***Ποῖα τὰ ἀντικείμενα,*** τὰ ὁποῖα δικαιούμεθα νὰ ζητῶμεν καὶ τῶν ὁποίων τὴν πραγματοποίησιν ὀφείλομεν νὰ ἀναμένωμεν ἐν πεποιθήσει; Ἰδοὺ μερικὰ ἐξ αὐτῶν:

—Ἔχομεν ἀνάγκην νὰ περιφρουρηθῶμεν καὶ σωθῶμεν ἀπὸ τοὺς ποικίλους ***πειρασμοὺς τῆς ζωῆς.*** Ποῖος ἄλλος δύναται νὰ σώζῃ καὶ νὰ φυλάττῃ

ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς καὶ ἀπὸ πᾶν εἶδος κακοῦ, εἰμὴ ὁ Σωτήρ, εἰς τὸν τὸν ὁποῖον καὶ πρέπει νὰ καταφεύγομεν;

—Ἔχομεν ἀνάγκην δυνάμεως, διὰ νὰ ἀντιμετωπίζωμεν τὰς ***δυσχερείας καὶ συμφορὰς τοῦ βίου*** καὶ νὰ τὰς ὑποφέρωμεν μετὰ καρτερίαν. Τὴν δύναμιν αὐτὴν μόνον ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς χορηγεῖ· ὅθεν εἰς τοῦτον πρέπει νὰ καταφεύγωμεν.

—Ἔχομεν ἀνάγκην ***ἀσφαλείας καὶ εἰρήνης***, τῆ ὁποίας μόνη πηγὴ εἶναι αὐτὸς ὁ Κύριος. Εἰς τοῦτον λοιπὸν ἂς καταφεύγωμεν, ὅπως ἀποκτήσωμεν τὰς δύο ταύτας οὐρανίας εὐλογίας.

—Ἔχομεν ἀνάγκην ***παρηγορίας*** εἰς τὰς θλίψεις καὶ τὰς ἀπογοητεύσεις τῆς ζωῆς. Καὶ πάλιν εἰς αὐτὸν πρέπει νὰ καταφεύγωμεν, ὅστις καλεῖ λέγων: «Ἔλθετε πρός Με πάντες οἱ κοποιῶντες καὶ πεφορτισμένοι καὶ Ἐγὼ θέλω σᾶς ἀναπαύσει».

—Καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀναγκῶν μας αἵτινες ἀποβλέπουν εἰς τὸν ἐπίγειον βίον ὅσον καὶ εἰς τὴν πνευματικήν μας ζωήν, ἔχομεν ἀνάγκην ***ὁδηγίας*** καὶ ***φωτὸς*** ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐνῷ διερχόμεθα τὸ ζοφερὸν σκότος τῆς κοσμικότητος καὶ τῆς πνευματικῆς νέκρας. Καὶ τὸ φῶς τοῦτο εἶναι Αὐτὸς ὁ Κύριος, ὅστις φωτίζει καὶ μεταποιεῖ πάντα πιστὸν εἰς φωστῆρα, διὰ νὰ ὁδηγῇ καὶ τοὺς συνοδοιπόρους του εἰς τὴν ἐπίγειον ζωήν, ἀντανακλῶν τὸ φῶς Ἐκείνου.

IV. ***Πῶς δίδεται ἡ ἀπάντησις:*** Ἀνακεφαλαιοῦντες τὰ ἀνωτέρω περὶ τῶν ὅρων, ὑφ᾽ οὓς δίδεται ἀπάντησις εἰς τὰ αἰτήματα τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ, λέγομεν:

α) Δὲν ἐκπληροῦνται τὰ αἰτήματα ἐκεῖνα, ὅσα δὲν ἐξυπηρετοῦν τὸ θέλημα καὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ πνευματικὸν συμφέρον τοῦ αἰτοῦντος.

γ) Ἡ ἀπάντησις δίδεται ὅταν ἡ αἴτησις γίνεται μετὰ πίστεως καὶ βεβαιότητος περὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν αἰτημάτων. Τὸ «ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι» εἶναι ἡ παραγγελία Αὐτοῦ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, φέρει δὲ ἡ ἐμμονὴ ἐν τῇ προσευχῇ διττὴν εὐλογίαν, καθότι καὶ τὸν οὕτω προσμένοντα ἐνισχύει καὶ πραγματοποιεῖ τὸ αἴτημα αὐτοῦ.

γ) Οὐδεμία ἀπάντησις δίδεται εἰς τὸν αἰτοῦντα καὶ εὐθὺς ἐγκαταλείποντα τὸ ἔδαφος τῆς ἀναμονῆς. Ὅταν ὁ Θεὸς ἀνοίγῃ τὴν θύραν τῶν εὐλογιῶν Του, πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἦναι παρὼν διὰ νὰ εἰσέλθῃ δι᾽ αὐτῆς, ἵνα ἀπολαύσῃ τὸ φῶς καὶ τὴν ὁδηγίαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ὠφέλειαν, τὴν εἰρήνην καὶ ὅλας τὰς χάρτας τοῦ Πνεύματος ἃς χορηγεῖ, ὁ Κύριος.

Εἴθε ἕκαστος ἡμῶν νὰ γίνῃ μέτοχος τῶν εὐλογιῶν, τὰς ὁποίας ὁ Κύριος ὑπόσχεται νὰ δώσῃ εἰς τοὺς προσμένοντας Αὐτὸν ἐν πίστει καὶ μηδὲν διστάζοντας.

Π. Γ. Λογγινίδης.

—*Ὅλον τὸ μυστικὸν τῆς μακροζωΐας εἶναι νὰ μὴ συντομεύωμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι τὴν ζωήν μας. Ὁ Θεὸς μᾶς ἐφοδιάζει μὲ μακροζωΐαν. Ἡμεῖς τὴν* ***τεμαχίζομεν καὶ τὴν κατασπαταλῶμεν.***

ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΗΜΕΡΑΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

ὑπὸ Φρειδερίκου Φάρραρ

(κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ἡ πρώτη ἐπιστολὴ τοῦ Πέτρου.

Εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον ἤχθημεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ Ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη ἐκ Ρώμης. Ἡ ἐποχή, καθ' ἣν ἐγράφη, δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ μετ' ἀκριβείας. Ὡς γνωστόν, ὁ ἐπὶ Νέρωνος διωγμὸς ἐξερράγη τῷ 64 μ. Χρ. αἱ δὲ θλίψεις καὶ δοκιμασίαι, ἃς ἀναφέρει ἡ ἐπιστολή, ἀναμφιβόλως ὑπονοοῦσι τὸν διωγμὸν ἐκεῖνον. Οὗτος δὲν διήρκεσε μὲν πολὺ ὑπὸ τὴν ὀξεῖάν του φάσιν, φαίνεται ὅμως ὅτι καὶ μετὰ τὴν ὕφεσίν του οἱ Χριστιανοὶ ἐξηκολούθησαν ἐπί τινα ἔτη νὰ ὑφίστανται σποραδικῶς καταπιέσεις, φυλακίσεις καὶ μαρτύρια, ἀφοῦ καὶ ὁ Παῦλος τρία ἢ τέσσαρα ἔτη μετὰ τὴν πρώτην ἀθῴωσίν του (ἔτος 63) συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη ἐκ νέου (ἔτος 66 ἢ 67). Εἶναι λοιπὸν πιθανὸν ὅτι ὁ Πέτρος ἢ ἦλθεν εἰς Ρώμην πρὸς στήριξιν τῶν πιστῶν καὶ συνελήφθη ἐκεῖ ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ διωγμοῦ ἢ συνελήφθη βραδύτερον εἰς ἐπαρχίαν τινὰ καὶ ἐφέρθη δέσμιος εἰς Ρώμην. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἔγραψε τὴν Ἐπιστολὴν ταύτην ὀλίγον πρὸ τοῦ μαρτυρικοῦ του θανάτου.

Ἡ γνησιότης τῆς Ἐπιστολῆς ἀνεγνωρίσθη εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ἀρχαιότατοι Πατέρες—Παπίας, Πολύκαρπος, Εἰρηναῖος, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεύς, Τερτυλλιανὸς καὶ Ὠριγένης—πάντες ἀναφέρουσιν αὐτὴν ὡς γνήσιον ἔργον τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου [1]. Τὸ ὕφος τῆς Ἐπιστολῆς ὁμοιάζει ἐν πολλοῖς πρὸς τὸ ὕφος τῶν λόγων τοῦ Πέτρου, οὓς ἀναφέρουσιν οἱ Εὐαγγελισταὶ καὶ αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Εἰς τὴν Ἐπιστολὴν ταύτην ὁ Ἀπόστολος γράφει μὲ τὴν γνωστήν του παραστατικότητα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν πατρικὴν πρᾳότητα καὶ σοβαρὰν ἠρεμίαν ἑνὸς Ἀποστόλου προβεβηκότος ἤδη τὴν ἡλικίαν καὶ ἐγγίζοντος πρὸς τὸ τέρμα ζωῆς πλήρους κόπων καὶ ἀγώνων. Ὁμιλεῖ μετὰ κύρους ἀλλὰ χωρὶς τὴν αὐστηρότητα τοῦ Ἰακώβου. Ὁμιλεῖ μὲ πνεῦμα πρακτικόν, χωρὶς τὰς βαθυστοχάστους θεολογικὰς ἐννοίας καὶ τὴν διαλεκτικὴν δεινότητα τοῦ Παύλου· Ἀποβλέπει οὐχὶ εἰς συστηματικὴν διδασκαλίαν ἀλλ' εἰς πρακτικὴν νουθεσίαν.

Ἡ Ἐπιστολὴ αὕτη δὲν εἶναι τόσον ἐπιστολή, ὅσον πρακτικὴ ὁμιλία ἀπευθυνομένη πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς ἐν γένει. Δὲν εἶναι θεολογικὴ ἔκθεσις, ἀλλὰ παραίνεσις βασιζομένη εἰς τὴν Χριστιανικὴν ἐλπίδα. Εἶναι δὲ συντεταγμένη εἰς

---

(1) Εὐσεβίου, Ἐκκλ. Ἱστ. γ'. 25, 39, δ'. 14, ε'. 8, ς'. 25. Πολυκάρπου, Φιλιππ., Εἰρηναίου Κατὰ αἱρ 4, 912. Κλήμεντος, Στρωμ. γ'. 8, δ'. 7, Τερτυλλιανοῦ Σκορπ. 12. Μόνος Θεόδωρος ὁ Μοψουεστίας ἀπορρίπτει τὴν Ἐπιστολὴν ὡς νόθον, ἐλλείπει δ' αὕτη εἰς τὸν Μουρατόρειον κανόνα.

ὕφος οὐχὶ ἐπιθετικὸν ἀλλ᾽ εἰρηνικὸν καὶ πρᾶον. Ἀποφεύγει πᾶσαν ἔκφρασιν, ἥτις θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναξέσῃ τὰς μεταξὺ τῶν Ἰουδαϊζόντων καὶ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Παύλου ἀντιθέσεις περὶ τῆς σχέσεως τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον, ἢ τῶν ἔργων πρὸς τὴν πίστιν.

Μία ἔτι ἀπόδειξις τοῦ ὅτι ἡ Ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Πέτρου εἶναι ἡ ἐν αὐτῇ ἔμμεσος ἀπήχησις τῶν κυριωτέρων ἐπεισοδίων τῆς μετὰ τοῦ Κυρίου του τριετοῦς ἀναστροφῆς του. Δὲν ἀναφέρονται μὲν τὰ ἐπεισόδια ταῦτα ρητῶς, ἀλλὰ διαφαίνεται ἡ ἀνάμνησίς των. Ὁ Χριστὸς λ. χ. τῷ εἶχεν εἰπεῖ: «Σὺ εἶ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτης τῆς πέτρας οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν». Καὶ ὁ Ἀπόστολος ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ ὡς «λίθου ζῶντος», «ἀκρογωνιαίου», εἰς τὸν ὁποῖον οἱ Χριστιανοὶ «ὡς λίθοι ζῶντες» ἐποικοδομοῦνται. Εἶχεν ἴδει τὸν Κύριόν του νὰ ζώννυται προσόψιον καὶ νὰ νίπτῃ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν Αὐτοῦ· διὰ τοῦτο θέλων νὰ ἐντυπώσῃ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἐπιστολῆς τὸ μάθημα τῆς ταπεινοφροσύνης, παραινεῖ αὐτούς: «Πάντες ἀλλήλοις ὑποτασσόμενοι, ἐγκομβώσασθε [1] τὴν ταπεινοφροσύνην». Κατὰ τὴν νύκτα, καθ᾽ ἣν ὁ Διδάσκαλός του ἐπροδόθη, οὗτος εἶχε νουθετήσει τὸν Πέτρον νὰ ἀγρυπνῇ καὶ νὰ προσεύχηται ἵνα μὴ εἰσέλθῃ εἰς πειρασμόν· καὶ ὁ Πέτρος, ἐνθυμούμενος πῶς ἔπεσε διότι δὲν ἠκολούθησε τὴν νουθεσίαν ταύτην, προτρέπει τοὺς Χριστιανοὺς εἰς διαρκῆ ἀγρυπνίαν κατὰ τοῦ Πονηροῦ. Ὑπῆρξεν αὐτόπτης μάρτυς τῶν παθημάτων τοῦ Κυρίου του—τῶν λοιδωριῶν, τῶν ραπισμάτων καὶ τῶν πληγῶν—καὶ θέτει πρὸ τῶν ἀναγνωστῶν του, ὡς πρότυπον μιμήσεως, τὴν ὑπομονὴν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ παθήματα ταῦτα (κεφ. β΄. 20-23). Εἶχεν ἀκούσει τὸν Κύριον λέγοντα πρὸς τὸν Θωμᾶν: «Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες», καὶ διατυπώνει τὴν ἔννοιαν ταύτην σχεδὸν μὲ τὰς αὐτὰς λέξεις: «Ὃν οὐκ εἰδότες ἀγαπᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες, πιστεύοντες δέ, ἀγαλλιᾶσθε» (α΄. 8).

Ἐπίσης ἐμφανὴς εἶναι ἡ ὁμοιότης μεταξὺ διαφόρων ἐκφράσεων τῆς Ἐπιστολῆς καὶ τῶν λόγων τοῦ Πέτρου, οὓς ἀναφέρουσιν αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Οὕτω λ. χ. εἰς τὰς Πράξεις (δ΄. 11) καὶ εἰς τὴν Ἐπιστολὴν (β΄. 7) ἀναφέρει ἐκ τοῦ Ἠσαΐου τὸν ἀλληγορικὸν ἐκεῖνον χαρακτηρισμὸν τοῦ Χριστοῦ ὡς τοῦ «λίθου ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες»· εἰς τὰς Πράξεις (ε΄. 30, ι΄. 39) καὶ εἰς τὴν Ἐπιστολὴν (β΄. 24) ὀνομάζει τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ «τὸ ξύλον»· εἰς τὰς Πράξεις β΄. 32, γ΄. 15, ι΄. 41) καὶ εἰς τὴν Ἐπιστολὴν (α΄. 8, ε΄. 1) τονίζει ὅτι οἱ Ἀπόστολοι εἶναι «μάρτυρες» τοῦ Χριστοῦ· ὀνομάζει τὸν Χριστὸν «κριτὴν ζώντων καὶ νεκρῶν» (Πράξ. ι΄. 42, Ἐπιστ. δ΄. 5), καὶ οὕτω καθ᾽ ἑξῆς. Σημειώσατε ἐπίσης τὴν λεπτομέρειαν ὅτι εἰς μὲν τὰς Πράξεις (ιε΄. 10) ἀποκαλεῖ τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον «ζυγὸν ὃν οὔτε ἡμεῖς οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν ἰσχύσαμεν βαστάσαι», εἰς δὲ τὴν Ἐπιστολὴν οὐδὲ ἅπαξ ἀναφέρει τὸν Νόμον.

Ἕτερον ἀξιοσημείωτον χαρακτηριστικὸν τῆς Ἐπιστολῆς τοῦ Πέτρου εἶναι

[1] *Κόμβος* παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦτο λωρὶς ὑφάσματος, ἥτις ἐζωννύετο περὶ τὴν ὀσφύν. *Κόμβωμα*, εἶδος «ποδιᾶς», ἣν ἔφερον οἱ δοῦλοι.

ἡ ἐν αὐτῷ φανερὰ ἀπήχησις τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Ἰακώβου ([1]).

Τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μᾶς παραξενεύῃ, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὴν πρωτόγονον τῆς Χριστιανικῆς φιλολογίας, οἱ γράφοντες πολλάκις ἐδανείζοντο ἀπὸ τὰ συγγράμματα ἀλλήλων καὶ ἐννοίας καὶ φράσεις, αἵτινες ἐθεωροῦντο ὡς κοινὸν πνευματικὸν κτῆμα. Αἱ ἐπιστολαὶ τῶν Ἀποστόλων ἐκυκλοφόρουν εὐρύτατα μεταξὺ τῶν κατὰ τόπους Χριστιανικῶν κοινοτήτων. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἰουδαΐζουσα μερὶς ἀναμφιβόλως ἐπρομήθευσεν εἰς τὸν Πέτρον ἀντίγραφον τῆς Ἐπιστολῆς τοῦ Ἰακώβου. ἐξ ἄλλου δὲ ὁ Σιλουανὸς (Σίλας) καὶ ὁ Μάρκος, τέως βοηθοὶ τοῦ Παύλου καὶ ἤδη τοῦ Πέτρου καθ' ἣν ἐποχὴν συνέγραφε τὴν Ἐπιστολὴν ταύτην (ὅρα ε΄. 12, 13), βεβαίως εἶχον εἰς χεῖράς των ἀντίγραφα τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Μεγάλου Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν. Πιθανόν, ὡς ἐκ τῶν προστριβῶν τῶν ὀπαδῶν τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Ἰακώβου, ὁ Πέτρος νὰ ἐθεώρησε καλὸν νὰ δανεισθῇ ἐννοίας καὶ φράσεις ἐκ τῶν ἐπιστολῶν ἀμφοτέρων τῶν δύο τούτων κορυφαίων συναδέλφων του, ἀποφεύγων ὅμως ἐπιμελῶς νὰ ταχθῇ πρὸς τὸ μέρος οὐδετέρου ἐξ αὐτῶν, διότι ἐφρόνει ὅτι ἦτο καιρὸς νὰ παύσῃ ἡ ὀξύτης τῆς διενέξεως ταύτης, καθ' ἣν στιγμὴν ἐξαπελύετο κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ὁ πρῶτος συστηματικὸς διωγμὸς καὶ οἱ «βαρεῖς λύκοι» εἰσεπήδων πανταχόθεν εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων. Ἠσθάνετο ὁ Πέτρος ὅτι εἰς μίαν τοιαύτην φοβερὰν δοκιμασίαν οἱ πιστοὶ εἶχον ἀνάγκην ὄχι θεολογικῶν συζητήσεων, ἀλλὰ πρακτικῆς διδασκαλίας τῆς Χριστιανικῆς καρτερίας καὶ Χριστιανικῆς ἐλπίδος. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ «ἐνδόσιμον», τὸν βασικὸν τόνον, τὴν θεμελιώδη ἰδέαν τῆς Ἐπιστολῆς ταύτης ([2]).

([1]) Πρὸς εὐκολίαν τῶν βουλομένων νὰ ἴδωσι τὰς ἀπηχήσεις ταύτας ἐν λεπτομερείᾳ παραθέτομεν κατωτέρω πίνακα τῶν κυριωτέρων ἐκ τῶν παραλλήλων τούτων χωρίων·

Α΄. Πέτρ.	α΄.	1	Ἐφεσ. α΄. 4-7.			
»	α΄.	3	» α΄. 3.			
»	α΄.	14	» β΄. 8.	Ρωμ.	ιβ΄.	2
»	β΄.	6-10	....	»	θ΄.	25-32.
»	β΄.	11	....	»	ζ΄.	23.
»	β΄.	13	....	»	ιγ΄.	1-4.
»	β΄.	18	Ἐφεσ. ς΄. 5.			
»	γ΄.	1	Ἐφεσ. ε΄. 22.			
»	γ΄.	9	....	»	ις΄.	17.
»	γ΄.	22	Ἐφεσ α΄. 20.	»	η΄.	34.
»	δ΄.	1	....	»	ς΄.	6.
»	δ΄.	10	....	»	ιβ΄.	6.
»	ε΄.	1	....	»	η΄.	18
»	ε΄.	5	Ἐφεσ. ε΄. 21.			

Αἱ κυριώτεραι ἀπηχήσεις ἐκ τῆς ἐπιστολῆς Ἰακώβου εὕρηνται εἰς τὰ ἑξῆς χωρία:

Α΄. Πέτρ.	α΄. 6—7	—	Ἰακώβου	α΄. 2—4
»	α΄. 24	—	»	α΄. 10
»	δ΄. 8	—	»	ε΄. 20
»	ε΄. 5,9	—	»	δ΄. 6,7,10

([2]) Περὶ καρτερίας, ὑπομονῆς καὶ ὑποταγῆς βλέπε κεφ. α΄. 6, β΄. 13—25, γ΄. 1, 9—12 17, 18, δ΄. 1—4, ε΄. 6. Περὶ ἐλπίδος α΄. 4, 12, 13, δ΄. 6, 7, ε΄. 1, 4, 6, 10, 11. Περὶ χαρᾶς παρούσης καὶ μελλούσης, α΄. 6, 8, δ΄. 13, 14.

Γεννᾶται ἤδη τὸ ἐρώτημα: Πρὸς ποίους ἀπηυθύνετο ἡ Ἐπιστολή; Ἐπιγράφεται: «Ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς Πόντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας, Ἀσίας καὶ Βιθυνίας». Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν ἐν ἔτει 51 συνάντησιν τῶν κορυφαίων Ἀποστόλων (Γαλάτ. β΄. 10) εἶχε ληφθῆ ἡ ἀπόφασις ὅπως ὁ Πέτρος, ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης ἐργασθῶσι διὰ τὸν εὐαγγελισμὸν τῶν Ἰουδαίων, ἡ ἀνωτέρω ἐπιγραφὴ ἐξηγεῖται ὡς ὑπονοοῦσα τοὺς ***ἐξ Ἰουδαίων τῆς Διασπορᾶς*** Χριστιανοὺς εἰς τὰς ὡς ἄνω ἐπαρχίας. Ὑπάρχουσιν ὅμως εἰς τὴν Ἐπιστολὴν ἐνδείξεις τινὲς ὅτι αὕτη ἀπευθύνετο οὐχὶ ἀποκλειστικῶς πρὸς τοὺς ἐξ Ἰουδαίων, ἀλλὰ ***καὶ πρὸς τοὺς ἐξ ἐθνῶν πιστοὺς*** («ἐκλεκτοὺς») τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων [1]. Μία ἔνδειξις τοῦ ὅτι δὲν ἀπευθύνεται οὕτως ἀποκλειστικῶς πρὸς τοὺς ἐξ Ἰουδαίων εἶναι καὶ τὸ ὄνομα «Πέτρος» ὅπερ μεταχειρίζεται ὁ Ἀπόστολος. Μεταξὺ τῶν ἐξ Ἰουδαίων ἀδελφῶν ἦτο γνωστὸς ὑπὸ τὸ Ἑβραϊκόν του ὄνομα «Συμεὼν» (Πράξ ιε΄. 14) εἴτε ὑπὸ τὸ Ἀραμαϊκὸν ἐπώνυμον «Κηφᾶς», καὶ ἐὰν ἔγραφεν ἀποκλειστικῶς πρὸς Ἑβραίους τὴν καταγωγήν, θὰ μετεχειρίζετο μᾶλλον ἓν ἐκ τῶν δύο τούτων ὀνομάτων. Ἐν τούτοις, παραμένει ἀληθὲς ὅτι ἡ Ἐπιστολὴ κυρίως ἀπευθύνεται πρὸς πιστοὺς ἐξ Ἰουδαίων [2]. Οὗτοι, ὡς κατοικοῦντες εἰς τὰς εἰρημένας ἐπαρχίας, ἀνῆκον εἰς τὴν Διασποράν· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἐξ ἐθνῶν ἀδελφοὶ ἐν τῇ πίστει ἦσαν «παρεπίδημοι» ἐπὶ τῆς γῆς, «ξένοι» πρὸς τὸν κόσμον τοῦτον, ὡς πολῖται τῆς ἐπουρανίου βασιλείας.

Μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν καὶ αἱ ἐκκλησίαι τῆς Γαλατίας, ὅπου εἶχε πρό τινων ἐτῶν ἐκσπάσει δεινὴ ἡ ἔρις περὶ συμμορφώσεως ἢ μὴ τῶν ἐξ ἐθνῶν Χριστιανῶν πρὸς τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον, καὶ πρὸς τὰς ὁποίας ὁ Παῦλος ἔγραψε κατὰ τὸ ἔτος 56 μ. Χρ. τὴν θαυμασίαν αὐτοῦ Ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν ἀναμφιβόλως εἶχεν ἀναγνώσει καὶ ὁ Πέτρος. Διὰ τοῦτο, ὅταν ὁ Πέτρος γράφῃ (β΄. 16): «ὡς ἐλεύθεροι καὶ μὴ ὡς ἔχοντες τὴν ἐλευθερίαν ἐπικάλυμμα τῆς κακίας, ἀλλ᾽ ὡς δοῦλοι Θεοῦ», μᾶς ἐνθυμίζει ζωηρῶς τὰ ὅσα ὁ Παῦλος ἔγραφε πρὸς τοὺς ἰδίους τούτους Γαλάτας (ε΄. 16): «Ὑμεῖς, ἀδελφοί, προσεκλήθητε εἰς ἐλευθερίαν· μόνον μὴ μεταχειρίζεσθε τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῆς σαρκός, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε εἰς ἀλλήλους».

Τὸ εὐρὺ καθολικὸν πνεῦμα τῆς Ἐπιστολῆς ταύτης τοῦ Πέτρου οὐδαμοῦ διαλάμπει διαυγέστερον ἢ εἰς τὴν κάτωθι περικοπήν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Ἀπόστολος, ἂν καὶ Ἑβραῖος, ὅστις δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀπαλλαγῇ τελείως τῶν Ἰουδαϊκῶν ἰδεῶν

---

(1) Κεφ. α΄. 14: «μὴ συμμορφούμενοι μὲ τὰς προτέρας ἐπιθυμίας [ἃς εἴχετε] ἐν ἀγνοίᾳ ὑμῶν». α΄. 18: «ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν πατροπαραδότου διαγωγῆς». β΄. 9: «οἱ ποτὲ μὴ ὄντες λαός, νῦν δὲ λαὸς Θεοῦ». δ΄. 3, 4: «διότι ἀρκετὸς εἰς ὑμᾶς ὁ παρελθὼν καιρὸς τοῦ βίου ὅτε ἐπράττετε τὸ θέλημα τῶν ἐθνῶν, περιπατοῦντες ἐν ἀσελγείαις, ἐπιθυμίαις, οἰνοποσίαις, κώμοις, συμποσίοις καὶ ἀθεμίταις εἰδωλολατρείαις· καὶ διὰ τοῦτο παραξενεύονται ὅτι δὲν συντρέχετε εἰς τὴν αὐτὴν ἐκχείλισιν τῆς ἁμαρτίας». Πιθανὸν τινὲς τῶν Ἐθνικῶν τούτων νὰ εἶχον γίνει προσήλυτοι εἰς τὸν Ἰουδαϊσμὸν πρὶν ἀσπασθῶσι τὸν Χριστιανισμόν, καὶ οὕτω θὰ ἠδύναντο νὰ ἐννοήσωσι τὰ ὅσα ἀναφέρει ὁ Πέτρος ἐκ τῆς Π. Διαθήκης (α΄. 15 16; 23-25, β΄. 2, 6, 19, γ΄. 10, δ΄. 18, ε΄. 5).

(2) Κεφ. γ΄. 6: «τῆς ὁποίας (Σάρρας) σεῖς ἐγεννήθητε τέκνα».

καὶ προλήψεων, μὲ τὰς ὁποίας ἐζυμώθη ἐκ γενετῆς, ἀποδεικνύει ἐν τούτοις ὅτι εἶχεν ἐνστερνισθῆ τὸ δίδαγμα τοῦ ἐν Ἰόππῃ ὁράματος, τοῦτ' ἔστιν ὅτι ὅ,τιδήποτε καί ἂν αὐτὸς ὡς Ἰουδαῖος ἤθελε νὰ ἀκολουθῇ ἐξ ἐθνικῆς παραδόσεως, τοῦτο δὲν ἦτο ὑποχρεωτικὸν διὰ τοὺς ἐξ Ἐθνῶν πιστούς, ἀλλ' ὅτι πάντες οἱ πιστοί, εἴτε ἐκ περιτομῆς εἴτε ἐξ ἐθνῶν προερχόμενοι, εἶναι ἴσοι ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ: «Ὑμεῖς δὲ [εἶσθε] γένος ἐκλεκτόν, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως ἐξαγγείλητε τὰς ἀρετὰς Ἐκείνου, ὅστις σᾶς ἐκάλεσεν ἐκ τοῦ σκότους εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς· οἱ ποτὲ μὴ [ὄντες] λαός, τώρα δὲ λαὸς τοῦ Θεοῦ· οἱ ποτὲ μὴ ἠλεημένοι, τώρα δὲ ἐλεηθέντες» (β'. 9—10).

(ἀκολουθεῖ)

ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΙ ΕΚΠΛΗΡΩΘΕΙΣΑΙ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ

Τὸ περιεργότερον ἴσως γεγογὸς εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἑβραίων εἶναι ἡ στάσις των πρὸς τὸν Χριστιανισμόν. Ὡς γνωστόν, τὸ Εὐαγγέλιον ἐκηρύχθη πρὸς τοὺς Ἑβραίους, πρὶν ἢ κηρυχθῇ εἰς τοὺς Ἐθνικούς, πολλοὶ δὲ ἐδέχθησαν τὴν ἀγγελίαν του. Αἱ βάσεις τῆς νέας πίστεως εἶχον τεθῆ μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν τῆς παλαιᾶς. Ὅλοι οἱ ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ ἦσαν Ἑβραῖοι. Οἱ πρῶτοι κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου ἦσαν ἐπίσης ἐκ τῆς πρώτης φυλῆς, πλήθη δὲ τῶν πατριωτῶν των καὶ ἐν Ἰουδαίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ἄγγελμα τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν των διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Παρ' ὅλα ταῦτα, εἶναι γεγονὸς ὅτι ὁ Μεσσίας ἀπερρίφθη καὶ ἐχλευάσθη τότε ὑπὸ τοῦ πλείστου μέρους τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἔκτοτε ὑφ' ὁλοκλήρου τῆς φυλῆς. Ἡ ὁμόφωνος καὶ ἐπίμονος αὕτη ἀπόρριψις τοῦ Ἰησοῦ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ λαοῦ Του δὲν εἶναι εὔκολον νὰ ἐξηγηθῇ, ἰδίως ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας πρὸ τοῦ Χριστοῦ τὸ ἔθνος τοῦτο εἶχε διδαχθῆ τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ εἶχε προετοιμασθῆ διὰ τῶν προφητειῶν καὶ τῶν διαταγμάτων τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, ὅπως δεχθῇ τὸν Μεσσίαν ἅμα τῇ ἐλεύσει Του. Θὰ ἦτο λοιπὸν δύσκολον νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν ἀπόρριψιν τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ λαοῦ Του· αἱ προφητεῖαι ὅμως (τὰς ὁποίας οἱ Ἑβραῖοι δέχονται ὡς καὶ ἡμεῖς) καθιστοῦν τὸ σημεῖον τοῦτο, τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποτελέσῃ ἐπιχείρημα ἐναντίον τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἓν ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα ἐπιχειρήματα ὑπὲρ Αὐτοῦ.

Ἡ ἀπόρριψις τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τῶν Ἑβραίων προεφητεύθη.

Ὁ Ἡσαΐας, προβλέπων τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἀναζητῶν μεταξὺ τοῦ λαοῦ τοὺς καρποὺς ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐκήρηττον τὸν Χριστόν, ἀναφωνεῖ: «Τίς ἐπίστευσεν εἰς τὸ κήρυγμα ἡμῶν καὶ ὁ βραχίων τοῦ Κυρίου εἰς τίνα ἀπεκαλύφθη;» (Ἡσ. νγ'. 1). Ἐκσπᾷ εἰς θρῆνον διὰ τὴν ἀπόρριψιν ὑπὸ τοῦ Ἰσραὴλ Ἐκείνου, περὶ τοῦ ὁποίου εἶχε μόλις προείπει ὅτι «θέλει ραντίσει πολλὰ ἔθνη» (νβ' 15), καὶ εἶτα ἀνακράζει: «Καὶ εἴδομεν Αὐτὸν καὶ δὲν εἶχεν ὡραιότητα, ὥστε

νὰ ἐπιθυμῶμεν Αὐτόν. Καταπεφρονημένος καὶ ἀπερριμμένος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἄνθρωπος θλίψεων καὶ δόκιμος ἀσθενείας, καὶ ὡς ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀποστρέφει τις τὸ πρόσωπον, κατεφρονήθη καὶ εἰς οὐδὲν ἐλογίσθημεν Αὐτὸν» (νγ΄. 2 3) Οἱ Ἑβραῖοι ἐνόμισαν ὅτι ἡ σταύρωσις ἀπέδειξεν ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἦτο ἐκεῖνος, ὅστις ἰσχυρίζετο ὅτι ἦτο· ἀλλ᾽ ἡ ἐτυμηγορία των αὕτη εἶχε προφητευθῆ ἑπτὰ αἰῶνας πρὸ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ: «Αὐτὸς τῷ ὄντι τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἐβάστασε καὶ τὰς θλίψεις ἡμῶν ἐπεφορτίσθη, ***ἡμεῖς δὲ ἐνομίσαμεν Αὐτὸν τετραυματισμένον, πεπληγωμένον ὑπὸ Θεοῦ καὶ τεταλαιπωρημένον***» (νγ΄. 4).

Παρομοίας προφητείας συναντῶμεν καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐκεῖνος ὅστις θὰ ἐγίνετο «κεφαλὴ γωνίας» εἶναι «ὁ λίθος, τὸν ὁποῖον ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες» (Ψαλ. ριη΄. 22). Θὰ ἔπιπτε τύφλωσις ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ. «Στῆτε καὶ θαυμάσατε· ἀναβοήσατε καὶ ἀνακράξατε· οὗτοι μεθύουσιν, ἀλλ᾽ οὐχὶ ὑπὸ οἴνου· παραφέρονται ἀλλ᾽ οὐχὶ ἀπὸ σίκερα. Διότι ὁ Κύριος ἐξέχεεν ἐφ᾽ ὑμᾶς πνεῦμα βαθέος ὕπνου καὶ ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν» (Ἡσ. κθ΄. 9,10). Διὰ τοῦτο ὁ Λυτρωτὴς ἀναφωνεῖ: «Ματαίως ἐκοπίασα· εἰς οὐδὲν καὶ εἰς μάτην ἠνάλωσα τὴν δύναμίν μου», ἐνῷ δὲ καλεῖται «φῶς τῶν ἐθνῶν», ἀναφέρεται ἐπίσης ὡς «ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον καταφρονεῖ ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον βδελύττεται ἔθνος» (Ἡσ. μθ΄. 4, 6, 7).

Ἡ ἀπόρριψις τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ ἓν ἐκ τῶν κυριωτέρων χαρακτηριστικῶν τῶν περὶ Αὐτοῦ προφητειῶν. Ἐὰν ὅθεν δὲν εἶχον ἀπορρίψει οἱ Ἑβραῖοι τὸν Χριστόν, ἀλλὰ δεχθῆ Αὐτόν, τότε θὰ εἴχομεν ἓν ἰσχυρὸν ἐπιχείρημα κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν ἦτο οὗτος ὁ Μεσσίας, τοῦ ὁποίου ἐπροφητεύθη ἡ ἔλευσις. Ἐνῷ τώρα ἐν ταῖς προφητείαις καὶ τῇ ἐκπληρώσει των ἔχομεν μίαν ἔτι σφραγῖδα περὶ τοῦ Θείου προσώπου τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ ὑπὸ τῶν Ἑβραίων ἀπόρριψις τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἓν ἐπὶ πλέον μέσον, ὅπερ μᾶς ἔδωκεν ὁ Θεός, διὰ τοῦ ὁποίου νὰ γνωρίσωμεν ὅτι Ἐκεῖνος, οὗτινος τὸ ὄνομα θὰ ἐκηρύττετο εἰς ἡμᾶς, εἶναι ὄντως ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Οἱ Ἑβραῖοι μᾶς παρέχουν ἀσυναισθήτως διὰ τῆς στάσεώς των τὴν μαρτυρίαν ὅτι Οὗτος εἶναι τῷ ὄντι ὁ Χριστός.

Ἡ ἐπίμονος ἀπόρριψις τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ Ἑβραϊκοῦ λαοῦ.

Ἄλλο περίεργον σημεῖον τῆς περιφρονήσεως τοῦ Μεσσίου ὑπὸ τοῦ Ἰσραὴλ εἶναι ἡ μακρὰ αὐτῆς ἐξακολούθησις. Μία γενεὰ πιθανὸν νὰ σφάλῃ, ἀλλ᾽ αἱ μετέπειτα γενεαὶ ἀναθεωροῦν τὰς ἀποφάσεις τοῦ παρελθόντος καὶ αἱ κρίσεις των εἶναι ὀρθώτεραι. Οἱ Ἑβραῖοι εἶχον πολλοὺς λόγους ὅπως κάμουν μίαν τοιαύτην ἀναθεώρησιν. Τὰ τρομερὰ παθήματα, δι᾽ ὧν διῆλθον, θὰ ἠδύναντο νὰ τοὺς ταπεινώσουν καὶ τοὺς διαφωτίσουν. Θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ κατοικοῦν ἐπὶ 18 αἰῶνας ἐν τῷ μέσῳ Χριστιανικῶν λαῶν μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰ ὦτά των, μὲ τὸ Εὐαγγέλιον ἐνώπιόν των, καὶ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἰδίων των προφητῶν διηνεκῶς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των, χωρὶς νὰ ἀναγνωρίσουν τὸ λάθος καὶ τὴν ἀποστασίαν τῶν πατέρων των. Καὶ ὅμως ἡ ἀπόρριψις τοῦ Ἰησοῦ ἐξηκολούθησε καὶ εἶναι ἐξ ἴσου πείσμων σήμερον, ὅπως καὶ ἄλλοτε. Θὰ ἦτο δύσκολον, καὶ ἴσως

ἀδύνατον, νὰ ἐξηγήσωμεν πῶς ἡ μαρτυρία τῶν προφητειῶν ἐκείνων, τὰς ὁποίας οἱ Ἑβραῖοι σέβονται ὡς Λόγον Θεοῦ, δὲν τοὺς ἔπεισεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Μεσσίας. Ἀλλὰ τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι ὑπὲρ καὶ οὐχὶ κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, διότι καὶ τοῦτο ἐπροφητεύθη.

Τὸ ὅτι ἡ ἀπόρριψις τοῦ Χριστιανισμοῦ ὑπὸ τῶν Ἑβραίων θὰ ἐξηκολούθει ἐπὶ μακρόν, προφητεύεται σαφῶς εἴς τε τὴν Παλαιὰν καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην. Ὁ Ἡσαΐας εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς διακονίας του εἶδεν ἐν ὁράματι τὸν Κύριον, ὅστις ἐκάθητο ἐν τῷ Ναῷ καὶ ἡ δόξα Του ἐπλήρου τὸν Ναόν. Καὶ ὁ προφήτης λαμβάνει τὴν ἐντολὴν νὰ κάμῃ εἰς τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν τὴν ἑξῆς διακήρυξιν: «Ὕπαγε καὶ εἰπὲ πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον, Μὲ τὴν ἀκοὴν θέλετε ἀκούσει, καὶ δὲν θέλετε ἐννοήσει· καὶ βλέποντες θέλετε ἴδει καὶ δὲν θέλετε καταλάβει. Ἐπαχύνθη ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ ἔγειναν βαρέα τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ ἔκλεισαν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν.. » Ὁ προφήτης ἐρωτᾷ ἕως πότε θὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ τύφλωσις τοῦ Ἰσραήλ, καὶ λαμβάνει τὴν ἀπάντησιν: «Ἕωσοῦ ἐρημωθῶσιν αἱ πόλεις, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ κάτοικος, καὶ αἱ οἰκίαι, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἄνθρωπος, καὶ ἡ γῆ νὰ ἐρημωθῇ παντάπασιν, καὶ ἀπομακρύνῃ ὁ Κύριος τοὺς ἀνθρώπους, καὶ γείνῃ μεγάλη ἐγκατάλειψις ἐν τῷ μέσῳ τῆς γῆς» (Ἡσ. στ΄. 9—12).

Εἶναι προφανὲς λοιπὸν ὅτι ἡ τύφλωσις τῶν Ἑβραίων θὰ ἐξηκολούθει ἐπὶ πολύ, καὶ μάλιστα καθ᾽ ὅλους τοὺς μακροὺς αἰῶνας, κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ χῶρά των θὰ ἔμενεν ἔρημος, τόσον ἔρημος ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ εὐφορία της θὰ παρήρχετο.

Ἡ προφητεία εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην εἶναι ἔτι σαφεστέρα. Ἐν τῇ πρὸς τοὺς Ρωμαίους ἐπιστολῇ του, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἐπιθυμίας τῆς καρδίας του καὶ τῆς προσευχῆς του πρὸς τὸν Θεόν, ὅπως σωθῇ ὁ Ἰσραήλ. Οὐδεμίαν ὅμως δίδει ἐλπίδα εἰς τοὺς ἀναγνώστας περὶ ἀμέσου ἐκπληρώσεως τῆς προσευχῆς του. Ὁ Ἰσραὴλ δὲν θὰ ἐπιστραφῇ, εἰμὴ ὅταν παρέλθῃ ὁ καιρὸς τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ πρὸς τὰ ἔθνη. «Οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, τὸ μυστήριον τοῦτο (ἵνα μὴ ἦτε παρ᾽ ἑαυτοῖς φρόνιμοι) ὅτι πώρωσις ἀπὸ μέρους τῷ Ἰσραὴλ γέγονεν, ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ» (Ρωμ. ια΄. 25), δηλαδή, μέχρις οὗ ἔλθῃ ὁ καιρὸς νὰ κρίνῃ ὁ Θεὸς τὰ ἔθνη, ὅπως ἔκρινε τὸν ἀρχαῖόν του λαόν. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἡ ἀπόρριψις τοῦ Ἰησοῦ ὑπὸ τοῦ Ἰσραὴλ θὰ ἐξηκολούθει μέχρι τῆς σημερινῆς ἐποχῆς καὶ πέραν αὐτῆς, ἀποτελεῖ δὲ αὕτη μίαν ἐπὶ πλέον μαρτυρίαν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ Ἑβραϊκὸς λαὸς διὰ τῆς στάσεώς του ἐπισφραγίζει τὴν ἀλήθειαν ἐκείνων ἀκριβῶς τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἀπορρίπτει.

Ἡ τιμωρία τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ καὶ ὁ τρόπος τῆς τιμωρίας του.

Ἡ ἁμαρτία τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ διὰ τὴν ἀπόρριψιν τοῦ Μεσσίου δὲν ἐπρόκειτο νὰ μείνῃ ἀτιμώρητος. Ὑπάρχουν πλεῖσται ὅσαι προφητεῖαι περὶ τῆς θείας ὀργῆς, ἡ ὁποία θὰ ἔπιπτε κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν, θὰ περιορισθῶμεν ὅμως κυρίως εἰς τὰς ἀρχαιοτέρας προφητείας τοῦ Λευϊτικοῦ καὶ Δευτερονομίου, τὰς ὁποίας ἀνεφέραμεν εἰς προηγούμενον κεφάλαιον. Ἐν τοῖς βιβλίοις τούτοις προελέχθη ὄχι μόνον ὅτι ὁ Θεὸς θὰ ἐτιμώρει τὴν ἐπίμονον ἀποστασίαν, ἀλλ᾽ ἐπίσης

καὶ τίνι τρόπῳ θὰ τὴν ἐτιμώρει. Ἡ εἰκὼν τῆς Θείας καταδίκης εἶναι πλήρης λεπτοτάτων λεπτομερειῶν καὶ ζωγραφίζεται μὲ ζωηρὰ χρώματα. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι δὲν ἀναφέρεται ῥητῶς ὅτι αἱ προφητεῖαι αὗται θὰ ἐξεπληροῦντο ἐὰν ἀπερρίπτετο ὁ Μεσσίας. Ἀλλ᾿ ἐὰν ἀμφιβάλωμεν ὡς πρὸς τοῦτο, αἱ ἀμφιβολίαι ἡμῶν θὰ ἐξαλειφθοῦν εὐθὺς ὡς ἀναλογισθῶμεν ὅτι οὐδεμία ἄλλη ἁμαρτία, τὴν ὁποίαν διέπραξαν οἱ Ἑβραῖοι, δύναται νὰ ἐξισωθῇ μὲ τὴν ὑπ᾿ αὐτῶν ἀπόρριψιν Ἐκείνου, ὅστις ἦλθεν ὡς Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Ἡ ἀπόρριψις τῆς διαθήκης τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτοὺς καὶ αἱ ἀπόπειραί των ὅπως ματαιώσουν τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ κόσμου, ἀπετέλουν τὴν χειροτέραν ἀποστασίαν, τὴν ὁποίαν ἠδύνατο νὰ διαπράξῃ ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός. Ἐὰν ὁ Χριστιανισμὸς ἦναι ἀπὸ Θεοῦ, καὶ ἦναι οὗτοι λόγοι Θεοῦ, πρέπει νὰ εὕρουν τὴν πλήρη αὐτῶν ἐκπλήρωσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς Χριστιανικῆς ἐποχῆς καὶ ἐντεῦθεν. Ἡ μὴ ἐκπλήρωσις αὐτῶν θὰ ἀπετέλει τρανωτάτην ἀπόδειξιν ἢ ὅτι οἱ λόγοι οὗτοι δὲν ἦσαν τοῦ Θεοῦ, ἢ ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἦτο ἀπὸ Θεοῦ, καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν οἱ Ἑβραῖοι δὲν ἀπέρριψαν τίποτε, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς βουλὴ Θεοῦ.

Ἐρχόμενοι τώρα εἰς τὴν προφητείαν τοῦ Δευτερονομίου, παρατηροῦμεν ὅτι περιγράφονται ἐκεῖνοι, οἵτινες θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς ὄργανα πρὸς τιμωρίαν τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ἐὰν οἱ λόγοι οὗτοι ἐσκόπουν ἁπλῶς νὰ ἀπειλήσουν τὸν λαόν, καὶ δὲν ἦσαν ἀποκάλυψις τοῦ μέλλοντος, θὰ ἔλεγέ τις ὅτι τίποτε δὲν ἐφόβιζε τὸν λαὸν περισσότερον ὅσον ἡ ἀπειλὴ ἐπιστροφῆς εἰς τὴν φλογερὰν κάμινον τῆς δουλείας τῆς Αἰγύπτου, ἢ ὅτι ὡς τύραννοι καὶ κατακτηταί των θὰ ὠνομάζοντο γειτονικά τινα ἔθνη τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἀλλ᾿ ἡ προφητεία οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἀνέφερεν.

Ἡ τιμωρία των θὰ ἔφερεν ἀπ᾿ ἀρχῆς μέχρι τέλους τὴν σφραγῖδα τῆς Θείας καταδίκης. «***Ὁ Κύριος θέλει φέρει ἔθνος ἐπὶ σὲ μακρόθεν, ἀπὸ ἄκρου τῆς γῆς, μὲ ὁρμὴν ὡς ἀετοῦ· ἔθνος τοῦ ὁποίου τὴν γλῶσσαν δὲν θέλεις ἐννοεῖ, ἔθνος ἀγριοπρόσωπον***» (Δευτ. κη΄ 49,50). Εἶναι περιττὸν νὰ ὑπενθυμίσωμεν εἰς τὸν ἀναγνώστην πόσον θαυμαστῶς ἐξεπληρώθησαν οἱ λόγοι οὗτοι εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Παλαιστίνης ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Οὗτοι ἦλθον μακρόθεν· ἡ γλῶσσα των δὲν ἦτο καταληπτὴ εἰς τοὺς Ἑβραίους καὶ ἦσαν πράγματι ἄνθρωποι ἀγρίου παραστήματος. Ἂς ἐνθυμώμεθα δὲ ὅτι ἡ προφητεία αὕτη ἦτο ἀδύνατον νὰ ἦναι ἀποτέλεσμα ἀνθρωπίνων ὑπολογισμῶν. Πιθανὸν καὶ ἡμεῖς νὰ ἀνησυχῶμεν ἐνίοτε ἀπὸ φόβους ἐθνικῶν συμφορῶν, ἀλλ᾿ ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ὑποδυθῶμεν τὸν ρόλον τοῦ προφήτου καὶ ὁμιλήσωμεν περὶ ἐπερχομένης ἐχθρικῆς εἰσβολῆς. δὲν θὰ ἦτο φυσικὸν νὰ ἀναφέρωμεν ὡς πιθανοὺς εἰσβολεῖς ἔθνη γνωστὰ εἰς ἡμᾶς; Αὐτὸ θὰ ἔκαμνεν ὁ συγγραφεὺς τοῦ Δευτερονομίου, ἐὰν ἐκινεῖτο μόνον ἀπὸ τὰς ἰδικάς του σκέψεις· ἀλλὰ τοὐναντίον ἀντιπαρῆλθεν ὅλα τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἦσαν τότε γνωστὰ εἰς τὸν Ἰσραήλ, καὶ εἶπεν: « Η τιμωρία σας δὲν θὰ ἔλθῃ ἐξ οὐδενὸς ἐξ αὐτῶν. Ἔθνος μακρόθεν ἀπ᾿ ἄκρου τῆς γῆς, ἔθνος τοῦ ὁποίου τὴν γλῶσσαν δὲν θέλετε ἐννοεῖ, αὐτὸ θὰ ἦναι ἡ μάχαιρα εἰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ». Ἐὰν οἱ λόγοι οὗτοι δὲν ἦσαν λόγοι Θεοῦ, τότε ἡ ἐκπλήρωσίς των εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς πλέον παραδόξου τύχης. Ἀλλ᾿ ἐὰν πρόκειται περὶ ἁπλῆς τύχης ἢ ὄχι θὰ ἴδωμεν σαφέστερον κατωτέρω.

Ἡ προφητεία κατόπιν ὁμιλεῖ περὶ τῆς σκληρότητος τῶν ὀργάνων τῆς τιμωρίας. Θὰ ἦσαν «ἔθνος ἀγριοπρόσωπον, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ σεβασθῇ τὸ πρόσωπον τοῦ γέροντος, οὐδὲ θὰ ἐλεήσῃ τὸν νέον» (Δευτ. κη΄. 50). Πολλοὶ νομίζουν ὅτι αἱ ὠμότητες ἐν καιρῷ πολέμου εἶναι ἀναγκαῖον κακόν, ἀλλὰ τὸ κακὸν αὐτὸ οὐδέποτε ἐφηρμόσθη τόσον ἀνηλεῶς ὅσον ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Εἰς τὴν αὐστηράν των πειθαρχίαν δὲν ὑπῆρχε τόπος διὰ οἶκτον. Δὲν ὑπῆρχε τρυφερὸν μέρος εἰς τὴν σιδηρᾶν καρδίαν των, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ δύναται νὰ κάμῃ ἔκκλησιν ὁ γέρων ἢ τὸ νήπιον. Ὅσοι ἐκ τῶν Ἑβραίων ἠδύναντο νὰ πωληθοῦν ὡς δοῦλοι, ἢ νὰ ἀγωνισθοῦν εἰς τοὺς ἀπανθρώπους ἀγῶνας τῶν ἀμφιθεάτρων, ἢ νὰ στολίσουν τὸν θρίαμβον τοῦ νικητοῦ στρατηγοῦ, ἴσως νὰ μὴ ἐφονεύοντο, ἀλλ᾽ ὁ κατακτητὴς δὲν ἤθελε νὰ ἐνοχλῆται μὲ τοὺς ἀχρήστους. Ὁ Ἰώσηπος ἀναφέρει ὅτι εἰς τὴν Τιβεριάδα, παρὰ τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν, ὅλοι οἱ γέροντες καὶ οἱ «ἄχρηστοι» ἐθανατώθησαν. Τὸ αὐτὸ ἐγίνετο εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀλλαχοῦ. Δὲν ἐσεβάσθησαν τὸ πρόσωπον τοῦ γέροντος, οὔτε ἠλέησαν τὸν νέον.

Ἄλλο χαρακτηριστικὸν τῆς τιμωρίας τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ ἦτο ὅτι ἂν καὶ ἡ Αἴγυπτος δὲν θὰ ἦτο τὸ μέσον τῆς καταστροφῆς των, θὰ ἐσχετίζετο ἐν τούτοις μὲ τὴν ταπείνωσίν των. Θὰ ἐφέροντο πάλιν εἰς τὴν Αἴγυπτον διὰ πλοίων. «Καὶ θὰ σὲ ἐπαναφέρῃ ὁ Κύριος εἰς τὴν Αἴγυπτον μὲ πλοῖα» (Δευτ. κη 68). Ἐκ τῶν διασωθέντων ἐν Ἱερουσαλήμ, ὅσοι ἦσαν ἄνω τῶν 19 ἐτῶν ἀπεστάλησαν ὅπως ἐργασθοῦν εἰς τὰ Αἰγυπτιακὰ ὀρυχεῖα, ἔνθα ἐκρατοῦντο ἐργαζόμενοι ἡμέραν καὶ νύκτα ἄνευ διαλείμματος ἢ τῆς ἐλαχίστης διακοπῆς δι᾽ ὕπνον, μέχρις οὗ ἔπιπτον νεκροί. «Τὸ πλῆθος», λέγει ὁ Διόδωρος, «τὸ ἐργαζόμενον εἰς τὰ ὀρυχεῖα αὐτὰ εἶναι δεδεμένοι μὲ ἁλύσεις, ὑποχρεοῦνται δὲ νὰ ἐργάζωνται ἡμέραν καὶ νύκτα ἄνευ διακοπῆς καὶ χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἐλπίδα δραπετεύσεως. Οὐδεμία φροντὶς λαμβάνεται περὶ αὐτῶν. Δὲν ἔχουν οὔτε ἕνα ράκος διὰ νὰ καλυφθοῦν, τόσον δὲ ἀθλία εἶναι ἡ κατάστασίς των ὥστε προξενεῖ θρῆνον εἰς ὅσους τοὺς βλέπουν. Οὐδεμία ἀνάπαυσις, οὐδεμία διακοπὴ ἀπὸ τῆς ἐργασίας δὲν ἐπιτρέπεται οὐδὲ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἀναπήρους. Οὔτε ἡ γεροντικὴ ἀδυναμία, οὔτε αἱ ἀσθένειαι τῶν γυναικῶν λαμβάνονται ὑπ᾽ ὄψιν. Ὅλοι ὁδηγοῦνται εἰς τὴν ἐργασίαν μὲ τὸ μαστίγιον, μέχρις οὗ ἐν τέλει ἀποκάμνοντες ἀπὸ τὸ ἀφόρητον βάρος τῶν συμφορῶν των ἀποθνήσκουν ἐν τῇ ἐργασίᾳ των» (Ὅρα Ἱστορίαν Ἀρχαίων Αἰγυπτίων ὑπὸ Wilkinson). Αὐτὴ ἦτο πολὺ φοβερωτέρα δουλεία ἐκείνης, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς εἶχεν ἐλευθερώσει τοὺς προπάτοράς των. Πολλοὶ εἶχον πωληθῆ ὡς δοῦλοι. Αἱ ἀγοραὶ εἶχον ὑπερπληρωθῆ, ἐκπληρωθείσης οὕτω τῆς προφητείας «Δὲν θέλει εἶσθαι ὁ ἀγοράζων» (Δευτ. κη΄. 68). Κατὰ τὸν Ἰώσηπον, 97,000 ἀπήχθησαν αἰχμάλωτοι ἐκ μόνης τῆς Ἱερουσαλήμ, εἰς τὸν ἀριθμὸν δὲ αὐτὸν ἔχομεν νὰ προσθέσωμεν μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἰουδαίας καὶ Γαλιλαίας. Ὅτε προσεφέρετο ἀντίστασις εἰς τὰ Ρωμαϊκὰ στρατεύματα, ἡ αἰχμαλωσία ἦτο ἡ ἠπιωτέρα μορφὴ τιμωρίας τῶν ἡττημένων. Κατὰ τὴν καταστολὴν τοῦ κινήματος ὑπὸ τὸν Βὰρ Κοχέβαν, τὸν ἑπόμενον αἰῶνα, ἐπανελήφθησαν ὅλαι αἱ φρικαλεότητες τοῦ προηγουμένου πολέμου. Ὁ Μίλμαν ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῶν Ἑβραίων λέγει «Ἐπωλοῦντο ὡς δοῦλοι κατὰ χιλιάδας. Ἔγινε μία μεγάλη πανήγυρις ὑπὸ μίαν

διάσημον Τερέβινθον, ἡ ὁποία κατὰ τὴν τότε παράδοσιν ἦτο τὸ δένδρον ὑπὸ τὸ ὁποῖον εἶχε στήσει ὁ Ἀβραὰμ τὴν σκηνήν του. Ἐκεῖ ἤγοντο οἱ ἀπόγονοί του κατ᾽ ἀγέλας καὶ ἐπωλοῦντο εὐθηνὰ ὥς ἄλογα». Αὐτὰ ἀποτελοῦν μικρὸν μόνον μέρος τῆς περιγραφῆς τῶν συμφορῶν, τὰς ὁποίας θὰ ἐνεθυμοῦντο αἱ κατόπιν γενεαὶ ὥς χρόνους Θείας ὀργῆς καὶ ἐκδικήσεως.

Τὰ ἔσχατα τῆς πείνης.

Ἡ προφητεία κατόπιν μᾶς δίδει ζωηρὰν εἰκόνα τῶν ὅσα θὰ ὑπέφερεν ὁ λαός. Δὲν θὰ ἦτο ἀπὸ τὰς συνήθεις ἱστορίας στερήσεων καὶ κακουχιῶν, ἀλλ᾽ ἱστορία ἡ ὁποία θὰ ἔκαμνε τοὺς ἀκούοντας νὰ καταλαμβάνωνται ὑπὸ φρίκης. «Θέλεις φάγει τὸν καρπὸν τῆς κοιλίας σου, τὰς σάρκας τῶν υἱῶν σου καὶ τῶν θυγατέρων σου, τοὺς ὁποίους ἔδωκεν εἰς σὲ Κύριος ὁ Θεός σου, ἐν τῇ πολιορκίᾳ καὶ ἐν τῇ καταθλίψει, μὲ τὴν ὁποίαν θὰ σὲ καταθλίψῃ ὁ ἐχθρός σου·. ὁ ἀνὴρ ὁ ἁπαλὸς μεταξύ σου καὶ ὁ σφόδρα τρυφερὸς θὰ ἐμβλέψῃ μὲ βλέμμα πονηρὸν εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ κόλπου αὐτοῦ, καὶ εἰς τὰ ἐναπολειφθέντα τέκνα αὐτοῦ ὅσα ἐναπολειφθῶσιν· ὥστε νὰ μὴ δώσῃ εἰς οὐδένα ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τῶν σαρκῶν τῶν τέκνων αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα ἤθελε τρώγει... Ἡ ἁπαλὴ καὶ τρυφερὰ γυνὴ μεταξύ σου, τῆς ὁποίας ὁ ποῦς δὲν ἐδοκίμασε νὰ πατήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ τὴν τρυφερότητα καὶ ἁπαλότητα, θέλει ἐμβλέψῃ μὲ βλέμμα πονηρὸν.... καὶ εἰς τὰ τέκνα τὰ ὁποῖα ἐγέννησε, διότι θέλει φάγει αὐτὰ κρυφίως, διὰ τὴν ἔλλειψιν πάντων» (Δευτ. κη΄. 53—57). Τόσον ἐπακριβῶς ἐξεπληρώθη ἡ προφητεία αὐτη, ὥστε ἡ ἱστορία εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν φαίνεται ὥς ἠχὼ τῆς προφητείας. Ἰδοὺ τί λέγει ὁ Ἰώσηπος: «Ἡ πεῖνα ἦτο τοιαύτη ὥστε τὰ τέκνα ἥρπαζον τῆς μπουκιὲς ἀπὸ τὰ στόματα τῶν πατέρων των, τὸ αὐτὸ δὲ ἔκαμνον αἱ μητέρες εἰς τὰ μικρὰ παιδιά των, ὅταν δὲ πρόσωπα ἀγαπητὰ εἰς αὐτοὺς ἐχάνοντο ὑπὸ τὰς χεῖράς των, δὲν ἠσχύνοντο νὰ ἀφαιροῦν ἀπ᾽ αὐτῶν καὶ τὰς τελευταίας σταγόνας αἱ ὁποῖαι θὰ διετήρουν τὴν ζωήν των». Κατόπιν ἀναφέρει μὲ προφανῆ ἀποστροφὴν (διότι ἦτο Ἑβραῖος καὶ ἐξέθετε τὸ αἶσχος τῆς χώρας του πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν Ἐθνικῶν) περὶ μιᾶς γυναικὸς ὀνομαζομένης Μαρίας ἐκ διασήμου καὶ πλουσίας οἰκογενείας, ἡ ὁποία λόγῳ τῆς ἐλλείψεως πάντων κατὰ τὴν πολιορκίαν «ἐφόνευσε τὸν υἱόν της, τὸν ἔψησε, ἔφαγε τὸ ἥμισυ καὶ ἐφύλαξε τὸ ἕτερον ἥμισυ».

Αἱ προφητεῖαι ὅμως δὲν περιορίζονται εἰς τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἐσημείωσαν τὸ τέλος τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους ἐν τῇ Παλαιστίνῃ. Προελέχθη ἐπίσης καὶ ἡ μετέπειτα ἱστορία των. Ἀνεφέραμεν εἰς προηγούμενον κεφάλαιον τὴν προφητείαν ἐκείνην, ἡ ὁποία λέγει ὅτι θὰ ἀπεσπῶντο ἐκ τῆς γῆς τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς τοῖς ἔδωκε: «Καὶ θέλετε ἁρπαχθῆ ἀπὸ τῆς γῆς ὅπου ὑπάγετε νὰ κληρονομήσητε αὐτήν» (Δευτ. κη΄ 63). Ἐπὶ τῆς προφητείας αὐτῆς ἀρκούμεθα νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ μέχρι σήμερον οὐδέποτε ἐπετράπη εἰς τοὺς Ἑβραίους νὰ ὀνομάσουν τὴν γῆν ἐκείνην ἰδικήν των. Ἄνθρωποι οἱασδήποτε ἄλλης ἐθνικότητος καὶ πίστεως εὕρισκον μεγαλειτέραν ἄνεσιν εἰς τὴν ἀρχαίαν γῆν τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ τὸν καταφρονημένον καὶ καταπεπατημένον Ἑβραῖον.

(Ἕπεται τὸ τέλος) **Γ. Κλάδης.**

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΑΜΦΙΒΟΛΙΑ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΒΕΒΑΙΟΤΗΣ

Εἰς πᾶσαν ἀνθρωπίνην ψυχὴν ὑπάρχει ἡ συναίσθησις τοῦ Ἀπείρου, τοῦ Αἰωνίου καὶ τοῦ Τελείου. Ἡ συναίσθησις αὕτη ἀποτελεῖ τὸ σπέρμα τῆς θρησκευτικῆς φύσεως, ὅπερ ἐνεφυτεύθη ἀρχικῶς ὑπὸ τοῦ Πλάστου εἰς τὴν ψυχήν. Ἡ παγκόσμιος αὕτη θρησκευτικὴ φύσις, εἰς ἄλλας μὲν ὑπάρξεις ἀκμαία καὶ ἐπιδεκτικὴ μεγίστης ἀναπτύξεως, εἰς ἄλλας δὲ ὑποτυπώδης καὶ νωθρά, εἶναι ὅμως εἰς ὅλας ἐπιδεκτικὴ καλλιεργείας. Εἶναι ἡ ἀρχέτυπος δύναμις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἀναπτυχθεῖσα πρὸ τῆς κρίσεως καὶ τοῦ λογικοῦ. Εἶναι ὁ πρωτογενὴς σύνδεσμος μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ Πλάστου του. Ἡ ψυχὴ ἐπλάσθη διὰ νὰ ποθῇ τὸν Θεὸν καὶ νὰ εὑρίσκεται ἐν ἐπικοινωνίᾳ μετ' Αὐτοῦ, ὅσον δὲ καὶ ἂν ἀμεληθῇ ἡ καλλιέργεια τοῦ Θείου ἐκείνου σπέρματος, δὲν δύναται ἡ θρησκευτικὴ διαίσθησις νὰ ἐκριζωθῇ ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἀλλὰ παραμένει, ἔστω καὶ μόνον ὡς ὑποσυνειδητόν, ὁπόθεν ἀνελπίστως ἀναζωγονεῖται ὑπὸ τῆς Θείας δυνάμεως.

Τὸ σημαῖνον καὶ σπουδαῖον εἶναι, ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποκτήσῃ τὴν πλήρη συνείδησιν τοῦ δεσμοῦ τοῦ συνδέοντος αὐτὸν πρὸς τὸν Θεόν. Εἶναι δὲ ὁ δεσμὸς οὗτος ἡ ***θρησκευτικὴ βεβαιότης***. Ἡ θρησκευτικὴ βεβαιότης δὲν εἶναι ἁπλῆ διανοητικὴ πληροφορία, εἶναι ***ἔμπρακτος γνῶσις τοῦ Θεοῦ***, ἀποκτηθεῖσα δι' ***ἀτομικῆς πείρας τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ζωῇ.*** Ἐφ' ὅσον δὲν ἀπεκτήθη ἡ βεβαιότης αὕτη, ἡ ψυχὴ εὑρίσκεται ἐκτεθειμένη εἰς τὰς ἐπιθέσεις τῆς ἀμφιβολίας. Δὲν ἀρκεῖ νὰ παραδεχθῇ τὸ λογικὸν αὐτοῦ τὰ ἀναπόφευκτα πορίσματα τῶν ἱστορικῶν ἀποδείξεων τοῦ Χριστιανισμοῦ, οὔτε τὰς μαρτυρίας τῶν ἀποκτησάντων τὴν βεβαιότητα ταύτην Διὰ νὰ δυνηθῇ ἡ ψυχὴ νὰ ἀποδιώξῃ τὴν πιέζουσαν αὐτὴν ἀμφιβολίαν, ἀπαιτεῖται ἡ ***ἐκ πείρας γνῶσις*** τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ζωῇ του, ἄλλως ἡ θρησκεία ὑποβιβάζεται εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ἠθικῆς, καὶ ὁ Χριστιανισμὸς λαμβάνει θέσιν μεταξὺ τῶν ἱστορικῶν θρησκειῶν τοῦ παρελθόντος.

Ἂς ἐξετάσωμεν ἀναλυτικώτερον τί εἶναι ***ἡ θρησκευτικὴ βεβαιότης τοῦ Χριστιανοῦ.*** Εἶναι ἐν πρώτοις, ἡ συναίσθησις τῆς ***ἀπολύτου ἐξαρτήσεως*** τοῦ ἀτόμου ἀπὸ τὸν Θεόν, ἥτις ὀφείλει νὰ ἐπιδρᾷ εἰς ὅλας ἡμῶν τὰς ἐνεργείας, τὰς σκέψεις, τὰς πράξεις καὶ τὰς μετὰ τῶν ὁμοίων μας σχέσεις—εἰς ὁλόκληρον τὴν ζωὴν ἡμῶν, ἑνὶ λόγῳ. Ἡ συναίσθησις αὕτη ἀναγνωρίζει τὴν χεῖρα τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ Θείᾳ Προνοίᾳ, διὰ τῶν ἀπειραρίθμων ἐνδείξεων τῆς Πατρικῆς αὐτοῦ μερίμνης καὶ στοργῆς πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς τὰ ἐλάχιστα τῶν πλασμάτων Του. Ὅταν δὲ ἡ ψυχή, συντονισθεῖσα πρὸς τὴν Θείαν ἀγάπην, διακρίνει τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν καὶ ἀξίαν τοῦ Χριστοῦ, ἔχει ἤδη ἐν ἑαυτῇ τὸν σπινθῆρα τῆς σωζούσης πίστεως, ὅστις ἀναρριπιζόμενος ὑπὸ τῆς πνοῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀναφλέγεται εἰς λάμψιν σταθεράν. Ὅπως αἱ ἐπιστῆμαι βασίζουν τὴν βεβαιότητα τῶν νόμων των ἐπὶ τῆς γνώσεως, ἐπὶ τῶν πραγμάτων, οὕτω καὶ ὁ Χριστιανισμὸς ὡς βάσιν τῆς θρησκευτικῆς γνώσεως ἔχει τὴν ἀτομικὴν γνῶσιν, ἥτις προκύπτει ἐκ τῆς πείρας καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶναι γεγονός. Ἡ πραγματικότης τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ τὸ κέντρον, περὶ τὸ ὁποῖον περιστρέφεται ἀφ' ἑνὸς ἡ Χριστολογία, τὰ

Ἀπολογητικὰ καὶ αἱ ἱστορικαὶ ἀποδείξεις τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἡ Θεολογία καὶ πάντα τὰ συμβάλλοντα εἰς τὴν διαλεύκανσιν καὶ ἑρμηνείαν τοῦ γραπτοῦ Λόγου. Ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ἡ ἐσωτερικὴ μαρτυρία τῶν ἀναγεγεννημένων ψυχῶν καθ᾽ ὅλους τοὺς αἰῶνας—τοῦ ἀναριθμήτου πλήθους τῶν μαρτύρων, οἵτινες ἀπέθανον θαρραλέοι ἐν τῇ βεβαιότητι ἐκείνῃ, ὡς καὶ τῶν σήμερον βασταζόντων πιστῶς καὶ ἀγογγύστως τὸ φορτίον τῆς ζωῆς, ἐν μέσῳ τῶν περισπασμῶν τοῦ κόσμου καὶ τῶν παγίδων τοῦ Πονηροῦ.

Τὸ ἀπαραίτητον τῆς θρησκευτικῆς βεβαιότητος μαρτυρεῖ ἅπασα ἡ Ἁγία Γραφή, τονίζουσα τὰ οὐσιώδη καὶ βασικὰ θεμέλια τῆς πίστεως, καὶ ἀνάγουσα τὴν διακυβέρνησιν τοῦ σύμπαντος εἰς τὸν Θεὸν ὡς Δημιουργὸν καὶ Συντηρητὴν ἁπάντων τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων. Ἐκ τούτου διαφαίνεται πλήρης ἡ ἐναρμόνισις τοῦ Φυσικοῦ καὶ τοῦ Ἠθικοῦ κόσμου ὑπὸ τὸν αὐτὸν Δημιουργὸν καὶ Νομοθέτην, αἴρεται δὲ ἡ τόσον διατυμπανιζομένη ἀντίθεσις τῆς Ἐπιστήμης πρὸς τὴν Θρησκείαν—λίθος προσκόμματος διὰ τοὺς δεσμώτας τῆς Ἀμφιβολίας.

Ὡς πρὸς τὴν ἀμφιβολίαν εἰδικώτερον, ἡ ἀμφιβολία εἶναι ἐκδήλωσις ἐπιθυμίας τοῦ ἀμφιβάλλοντος, ὅπως πεισθῇ περὶ τῆς ἀληθείας,—ὅπως εὕρῃ τὴν λύσιν προβλήματος ἀλύτου καὶ ἀποκτήσῃ ἀνάπαυσιν ἐν τῇ ἀληθείᾳ. Τοιαύτη εἶναι ἡ εἰλικρινὴς ἀμφιβολία καὶ αὕτη διαφέρει ὁλοτελῶς ἀπὸ τὴν ἀμφιβολίαν ἥτις εἶναι προσπάθεια διαστροφῆς τῆς ἀληθείας, διότι αὐτὴ δὲν εἶναι πλέον ἀμφιβολία ἀλλὰ κακεντρέχεια,—ἄρνησις ἐκ προμελέτης. Διαφέρει πάλιν ἡ εἰλικρινὴς ἀμφιβολία ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἀκόμη δὲ καὶ ἀπὸ τὴν διανοητικὴν ὀκνηρίαν, ἥτις ζητεῖ νὰ ἀποφύγῃ ἐρεύνας καὶ συζητήσεις ἐπὶ διαμαχομένων ζητημάτων.

Εἶναι δὲ ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι ἐνῷ ἐπὶ τῶν μεγάλων καὶ βασικῶν ζητημάτων τῆς θρησκείας ἀπαιτεῖται ἀντίληψις ὀξυτέρα καὶ ὀρθοτέρα δύναμις κρίσεως, πρὸς ἐκτίμησιν τῶν θετικῶν λόγων, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ ἀλήθεια, τὸ νὰ φέρῃ τις ἀντιρρήσεις εἶναι εὔκολον καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι ἐνασχόλησις ἐπιπολαίων πνευμάτων. Ἂν δὲ καὶ ὑπάρχουν Ὁμολογίαι, μὴ ἀπαιτοῦσαι πολλὰ πνευματικὰ ἐφόδια ἀπὸ τοὺς ὀπαδούς των καὶ ἀναλαμβάνουσαι ὑπευθύνως τὴν ὅλην θρησκευτικὴν καθοδήγησιν αὐτῶν, ὑπάρχει φόβος μήπως ἀπροσδοκήτως ἀναφανοῦν ἀμφιβολίαι καὶ εὕρῃ αὐτοὺς ὅλως ἀπροετοιμάστους πρὸς ἀπόκρουσιν τούτων.

Τὸ ζήτημα παρουσιάζεται ἤδη, πῶς νὰ ἀμυνθῇ τις κατὰ τῆς Ἀμφιβολίας; Νὰ ἀντιτείνῃ ἐπιχειρήματα ἢ νὰ καταφύγῃ εἰς ἄλλον τρόπον ἀμύνης; Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὰ πνευματικὰ ζητήματα δὲν ἀποδεικνύονται μαθηματικῶς, ἄλλως ἡ πίστις θὰ ἦτο ἐξαναγκαστικὴ καὶ θὰ ἐστερεῖτο ἀξίας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Πολλὰ προβλήματα τῆς πνευματικῆς ζωῆς δὲν ἐπιδέχονται ἄμεσον λύσιν. Καλὸν εἶναι νὰ ἀφεθοῦν ἄλυτα ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἵνα προϊόντος τοῦ χρόνου παύσουν νὰ παρουσιάζουν τὰς πρώτας δυσκολίας. Ὁ χρόνος, ἡ περαιτέρω πεῖρα τῆς ζωῆς, ἡ ἐπίκλησις τῆς βοηθείας τοῦ Πνεύματος, πολλάκις ἐξομαλύνουν τὰς δυσκολίας ταύτας. ***Μὴ ἐκβιάζετε τὴν πίστιν ἀλλ᾽ ἀναμένετε τὸ ἄνωθεν φῶς καὶ εἰρηνεύετε.***

Ὅταν ἡ Ἀμφιβολία ἦναι ἀποτέλεσμα ἀντιδράσεως κατὰ τῆς δεισιδαιμονίας,

ἡ κατάλληλος θεραπεία θὰ εὑρεθῇ εἰς αὐτὰς τὰς σελίδας τῆς Γραφῆς, ἥτις πρέπει νὰ ἐρευνᾶται ἐν εἰλικρινεῖ καὶ ἀμερολήπτῳ πνεύματι.

Ὅταν κατόπιν συζητήσεως μετὰ προσώπων ἐκτιμώντων τὸν πόνον τῆς ἀμφιβολίας καὶ ἐν ἀγάπῃ καὶ συμπαθείᾳ ὑποδεικνυόντων τὴν ἀλήθειαν, ἀπομένῃ εἰσέτι δισταγμὸς ἐπὶ σημείων τινῶν, καλὸν εἶναι νὰ παύσῃ προσωρινῶς πᾶσα ἐπὶ τοῦ ζητήματος συζήτησις καὶ νὰ ἐνασχοληθῇ ὁ ζητῶν τὴν ἀλήθειαν εἰς ὑπηρεσίαν ὑπὲρ τῶν ἐχόντων ἀνάγκην, ἵνα εἰς τὰς λύπας καὶ στενοχωρίας ἐκείνων λησμονήσῃ τὴν ἰδίαν του ἀδημονίαν, ἐκπληρῶν τοιουτοτρόπως τὸν νόμον τῆς Χριστιανικῆς ἀλληλοβοηθείας καὶ αὐτοθυσίας.

Ἡ ἐργασία, ὅσον τὸ δυνατὸν ὑπαίθριος καὶ φυσική, καὶ ἡ ἀγαθοεργία εἶναι κάλλιστα ἀντίδοτα εἰς τὴν διανοητικὴν παραζάλην, ἥτις δυστυχῶς ἐπέρχεται, ὅταν θελήσῃ τις διὰ ἀκαταπαύστου μελέτης νὰ λύσῃ εὐθὺ, τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας ἐγείρει πρὸ αὐτοῦ ἡ ἀμφιβολία. Τοῦτο δὲ πράττων θὰ ἀπολαύσῃ τὴν ἱκανοποίησιν, ἥτις εἶναι ἡ ἀμοιβὴ τῶν ἀκολουθούντων τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ, ὅστις «περιήρχετο εὐεργετῶν».

Ὑπάρχει ὅμως μία διέξοδος ἐκ τῶν πλοκάμων τῆς ἀμφιβολίας, βεβαία καὶ ἀπρόσβλητος, διὰ πάντα εἰλικρινῶς ποθοῦντα νὰ εὕρῃ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ πιεζόμενον ὑπὸ τοῦ φάσματος ἐκείνης. Καὶ ὅταν ἀκόμη κλονίζηται ἡ πίστις εἰς τὸν ἀποκαλυφθέντα Λόγον, ἓν πρᾶγμα παραμένει βέβαιον, ***ὁ χαρακτὴρ καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς ὁδηγοῦ καὶ ἰδανικοῦ τῆς ζωῆς.*** Ἂς ἀκολουθήσῃ Ἐκεῖνον εἰς ὅλας τὰς στιγμὰς καὶ σχέσεις τοῦ βίου του, καὶ ἡ εὐτυχία τὴν ὁποίαν θὰ εὕρῃ, ἐν τῇ ὑπερτάτῃ προσπαθείᾳ τῆς εὑρέσεως τῆς ἀληθείας, θὰ πληρώσῃ τὴν καρδίαν του ἀγάπης καὶ πίστεως, τὰ ὁποῖα, ἀναφαίρετα πλέον δι᾿ αὐτόν, θὰ ἀποτελέσουν τὴν ἀρχὴν τῆς πληρεστέρας γνώσεως τῆς ἀληθείας ἥτις θὰ ἦναι τὸ φῶς καὶ ἡ θύρα πρὸς τὴν ζωήν.

Ἐν μέσῳ ὅλης τῆς ἀβεβαιότητος τῆς ζωῆς ***μία βεβαιότης μένει—ὁ Χριστός.***

ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

Γ΄.

Ἡ ὥρα τῆς ἡσυχίας.

Ἐνῷ εἶναι προνόμιον τοῦ Χριστιανοῦ νὰ ἐπικαλῆται τὸν Θεὸν ἐν πάσῃ στιγμῇ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἀγῶνι τοῦ κινδύνου, ὡς διετάχθη νὰ πράξῃ ὁ λαὸς Ἰσραήλ, καλὸν εἶναι νὰ φυλάττωμεν μέρος ἑκάστης ἡμέρας πρὸς ἀδιατάραχον καὶ ἀβίαστον ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἡ πρωΐα διὰ τοὺς περισσοτέρους παρέχει τὴν καταλληλοτέραν εὐκαιρίαν πρὸς τοῦτο, διότι οὕτω πως δυνάμεθα νὰ συναντήσωμεν τὸν Θεὸν πρὶν ἢ συναντηθῶμεν μὲ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ προσευχὴ ἐχαρακτηρίσθη ὡς «διάλογος» μᾶλλον παρὰ «μονόλογος».

Ὁμιλεῖ καὶ ὁ Θεὸς πρὸς ἡμᾶς ὅταν προσευχώμεθα, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ ἐντείνωμεν τὸ πνεῦμα, ὅπως Τὸν ἀκούσωμεν ὁμιλοῦντα εἰς τὸν Γραπτὸν Λόγον Του καὶ διὰ τοῦ Πνεύματός Του. Πρέπει δὲ ὄχι μόνον νὰ διαθέτωμεν τὴν καταλ-

ληλοτέραν πρὸς τοῦτο στιγμήν, ἀλλὰ καὶ νὰ καταφεύγωμεν εἰς τὴν προσευχὴν καθ᾿ ἑκάστην ἡμέραν, ὡς ἐμφαίνει καὶ ἡ προσευχή, ἣν ἀφῆκεν ὡς ὑπόδειγμα ὁ Κύριος εἰς ἡμᾶς: «Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον», καὶ ὡς ἐδήλου ἡ πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας παροχὴ τοῦ μάννα καθ᾿ ἡμέραν ἐν τῇ Ἐρήμῳ.

Πῶς πρέπει νὰ ἐξοδεύηται ἡ ὥρα τῆς ἡσυχίας; Τοῦτο εἶναι ζήτημα προσωπικὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Συνήθως ἀρχόμεθα διὰ προσευχῆς ἀλλ᾿ ἐνδέχεται νὰ μὴ εὑρίσκεταί τις καταλλήλως προσηρμοσμένος δι᾿ ἐπικοινωνίαν μὲ τὸν Θεόν, διότι ἀπαιτεῖται νὰ εἰσχωρήσῃ πρῶτον κατά τι βαθύτερον εἰς τὸ πνεῦμα τῆς προσευχῆς. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, καλὸν εἶναι νὰ προηγηθῇ ἀνάγνωσμα ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἁρμόζον εἰς τὴν προετοιμασίαν ταύτην. Καὶ θὰ εἰσέλθῃ τις τοιουτοτρόπως εἰς τὴν δέουσαν κατάστασιν τῆς πνευματικῆς προετοιμασίας διὰ προσευχήν. Ἡ ἀνάγνωσις ἑνὸς τῶν Ψαλμῶν μετανοίας, λ. χάριν, φέρει τὴν ψυχὴν εἰς συναίσθησιν ὅπως ζητήσῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ συγχώρησιν. Εἷς ἐκ τῶν δοξαστικῶν Ψαλμῶν διεγείρει ἐν τῇ ψυχῇ τὰ κατάλληλα αἰσθήματα πρὸς ***αἶνον*** καὶ ***εὐχαριστίαν*** δι᾿ ὅλας τὰς εεὐργεσίας καὶ τὰς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ***εὐχαριστία*** μάλιστα πρέπει νὰ ἀποτελῇ πάντοτε μέρος τῆς κατ᾿ ἰδίαν ἡμῶν λατρείας. Τινὲς δὲ συνειθίζουν νὰ κρατοῦν σημειωματάριον τῶν περιστάσεων, κατὰ τὰς ὁποίας ἔλαβον ἰδιαζούσας εὐλογίας καὶ μάλιστα εἰς ἀπάντησιν τῶν δεήσεών των. Ὅλαι αὗται αἱ προετοιμασίαι πρὸς ἀληθῆ ἐπικοινωνίαν μὲ τὸν Θεὸν εἶναι ὡς αἱ προκαταρτικαὶ κινήσεις τοῦ ἀεροπλάνου, τὸ ὁποῖον διὰ νὰ ἀπογειωθῇ, πρέπει πρῶτον νὰ τρέξῃ ἐπὶ διάστημά τι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἵνα ἁρπάσῃ τὰ ἀναγκαῖα ρεύματα, ὅπως ἀνυψωθῇ εἰς τὸν ἀέρα. Καὶ ἡ ψυχή, ἐνισχυθεῖσα διὰ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Θείου Λόγου, εἰσχωρεῖ εἰς τὸ πνευματικὸν ρεῦμα, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ δυνηθῇ νὰ ὑψωθῇ εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ. Τούτου ἕνεκα καλὸν εἶναι κατὰ κανόνα νὰ ἄρχεται ἡ ὥρα τῆς ἡσυχίας διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῆς Γραφῆς.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἀκολουθεῖ ὁ ***αἶνος*** καὶ ἡ ***εὐχαριστία***. Καὶ πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ Ἁγία Γραφὴ πολὺ συχνότερα ὁμιλεῖ περὶ αἴνου καὶ εὐχαριστίας ἢ περὶ δεήσεως καὶ ἱκεσίας. Ἡ ἀνάμνησις ἰδίως τῶν περιστάσεων, ὅτε ἐδόθησαν εἰς ἡμᾶς τὰ αἰτήματα ἡμῶν, δὲν πρέπει νὰ λείψῃ. Τινές, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, κρατοῦν σημειωματάριον πρὸς ὑπόμνησιν, ἀλλ᾿ εἴτε γραπτῶς εἴτε νοερῶς ἡ ἀνάμνησις τῶν εὐεργεσιῶν καὶ εὐλογιῶν τοῦ Θεοῦ δὲν πρέπει νὰ λείπῃ ἐκ τοῦ πνεύματος τῶν εἰλικρινῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Τοιαύτην ἀνάμνησιν ποιεῖται ὁ Δαβίδ, ὅταν ἀντιμετωπίζων τὸν φοβερὸν Γολιάθ, ἀναφωνεῖ: «Ὁ Κύριος, ὁ ἐλευθερώσας με ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ λέοντος καὶ ἐκ τῆς χειρὸς τῆς ἄρκτου, Οὗτος θέλει μὲ ἐλευθερώσει ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Φιλισταίου τούτου!»

Καὶ δι᾿ ἡμᾶς σήμερον, ἡ ***αἴνεσις***, ἡ ἐκ τῆς ἀναμνήσεως προηγουμένων δυσχερειῶν καὶ δοκιμασιῶν, αἵτινες ἀπέβησαν ***νῖκαι*** Θείᾳ χάριτι καὶ ἀρωγῇ, ἀποτελεῖ μίαν ἀπὸ τὰς καλλιτέρας προετοιμασίας διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν νέων τοιούτων.

Μετὰ τὸν αἶνον καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀκολουθεῖ ἡ ἐξομολόγησις τῶν ἁμαρτημάτων, σφαλμάτων καὶ παρεκτροπῶν τῆς ἡμέρας. Ἡ συνήθεια ἔχει καθιερώσει τὴν ἑσπέραν, πρὸ τῆς ὥρας τοῦ ὕπνου, διὰ τὸ καθῆκον τοῦτο, ἀλλ᾿ ἡ ἐκλογὴ εἶναι μᾶλλον ζήτημα ἀτομικόν. Ἐγὼ προσωπικῶς ἠναγκάσθην νὰ παύσω τὴν

ἑσπερινὴν αὐτεξέτασιν, διότι μοῦ ἦτο ἀδύνατον κατόπιν νὰ ἀποκοιμηθῶ, ἐπὶ ὥραν πολλήν. Μετέφερα αὐτὴν λοιπὸν εἰς τὴν ὥραν τῆς ἡσυχίας, τὴν πρωϊνήν, ὡς καταλληλοτέραν δι᾽ ἐμὲ τοὐλάχιστον.

Μετὰ τὴν αὐτεξέτασιν καὶ ἐξομολόγησιν ἔρχεται ἡ ***δέησις***—αἱ ***ἱκεσίαι*** ὑπὲρ συγγενῶν καὶ φίλων καὶ τῶν ἐχόντων ἀνάγκην τῶν προσευχῶν ἡμῶν, ὡς καὶ ὑπὲρ ὡρισμένων ἔργων καὶ προσπαθειῶν, θρησκευτικοῦ καὶ φιλανθρωπικοῦ χαρακτῆρος, ἢ καὶ ἄλλων. Τινές, διὰ τὰ τοιαῦτα ἀντικείμενα προσευχῆς, ἀκολουθοῦν ἑβδομαδιαῖον πρόγραμμα. Προτιμώτερον εἶναι ὅμως νὰ μὴ δεσμεύεταί τις ὡς πρὸς τοῦτο, διότι ***«ὅπου τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου, ἐκεῖ καὶ ἐλευθερία»***.

Ἐν τέλει, πολύτιμον εἶναι νὰ ἀφιερώνῃ τις μέρος τῆς ὥρας τῆς ἡσυχίας εἰς σιωπηλὴν ἀναμονὴν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὡς ἔπραξεν ὁ Γεδεὼν ὅταν ἥπλωσε τὸ μαλλίον ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ νὰ κατέλθῃ ἐπ᾽ αὐτοῦ ἡ δρόσος ἐξ οὐρανοῦ. Νὰ κρατῶμεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τὰς καρδίας μας διὰ νὰ τὰς γεμίσῃ μὲ τὴν εὐλογίαν Του. Οἱ ὑπέρτατοι ὁραματισμοὶ τῆς ζωῆς εἶναι ἐκεῖνοι, οὓς δεχόμεθα κατὰ τὰς στιγμὰς τῆς ***ἀναμονῆς***—ὅταν ἡ ψυχὴ συντονίζεται ὅπως ἀκούσῃ τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ.

Ὅταν ὁ Θεὸς ἐλάλησε πρὸς τὸν Προφήτην Ἠλίαν, δὲν ἠκούσθη ἡ φωνὴ Αὐτοῦ ἐν τῷ ἰσχυρῷ ἀνέμῳ, ὅστις ἔσχιζε τὰ ὄρη, οὔτε ἐν τῷ σεισμῷ, οὔτε ἐν τῷ πυρί, ἀλλ᾽ ἐν ἤχῳ λεπτῷ!... Ἄς ἀκολουθήσωμεν καὶ ἡμεῖς τοὺς ἀκούσαντας τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου λαλοῦντος. Μὲ τὸν Ψαλμῳδὸν ἂς λέγωμεν: «Κύριε, τὴν πρωΐαν θέλω παρασταθῆ ἐνώπιόν Σου καὶ θέλω προσδοκᾷ» (Ψαλμ. ε΄. 3). Καὶ μὲ τὸν Προφήτην: «Ἐπὶ τῆς σκοπιᾶς μου θέλω σταθῆ, διὰ νὰ ἴδω τί θέλεις λαλήσει πρὸς ἐμὲ καὶ τί θέλω ἀποκριθῆ πρὸς Σὲ ἐλέγχοντά με» (Ἀββακοὺμ β΄. 1).

Εὐσεβὴς δὲ ποιητὴς προτρέπει: «Πρόσμεινον σὺ ἐν σιωπῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ θέλεις γνωρίσει τὴν ἱερὰν γαλήνην, ἣν δίδει εἰς τοὺς προσμένοντας Αὐτόν. Καὶ σὺ ἐντός σου τότε θὰ φέρῃς τὴν Παρουσίαν του καὶ τὴν Ζωήν. Καὶ μὲ τὸ φῶς Αὐτοῦ θὰ εἰσχωρήσῃς ἐκεῖ ὅπου ἡ νὺξ εἶναι ζοφερωτάτη. Αἱ δὲ ἡμέραι σου ἐπὶ τῆς γῆς θὰ μαρτυροῦν τὴν ἀγάπην Του, καὶ θὰ διασαλπίζουν τὸν αἶνόν Του τὸν ἔνδοξον.

«Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο πρέπει, ***πρῶτον, ἡ χεὶρ Αὐτοῦ ἡ κραταιὰ νὰ πέσῃ ἐπὶ σέ,*** ἕωσοῦ εἰς τὸ πῦρ τὸ ἰσχυρὸν τῆς ἀγάπης Του κατακαῇ ὅλη σου ἡ σκωρία, καὶ σὺ ἐξέλθῃς τοῦ πυρὸς σκεῦος κενὸν καὶ εὔθραυστον, πλὴν εὔθετον διὰ τὸν Κύριον σου, ὅπερ Αὐτὸς θέλει ἐμπλήσει μὲ τὴν ἀγάπην καὶ μὲ τὴν ζωὴν Αὐτοῦ.»

Καὶ τότε ***διὰ σοῦ θὰ ἐνεργῆται δύναμις Θεοῦ.*** Καὶ ὁ Θεὸς ***ὑπὲρ σοῦ πάντοτε θὰ ἐνεργῇ.***

R. P. Wilder.

(ἕπεται τὸ τέλος)

— Καλὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ περίθαλψις τῆς ἀσθενείας, ἀκόμη δὲ καλλίτερον εἶναι ἡ προφύλαξις τῆς ὑγείας.

ΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ ΚΑΙ Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Οἱ κορυφαῖοι τῶν ἐπιστημόνων ἀντιτίθενται εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἄποψιν τῆς ζωῆς;

Αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι καὶ τὰ πορίσματά των ἀποκλείουν τὴν ὕπαρξιν ὑπερτέρας πνευματικῆς πραγματικότητος; Οἱ προεξέχοντες εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας σήμερον φρονοῦν ὅτι αἱ ἔρευναί των—εἰς τὸν κύκλον τῆς μελέτης τοῦ φυσικοῦ κόσμου—παρέχουν εἰς αὐτοὺς τὸ δικαίωμα νὰ ὁμιλοῦν τελεσιδίκως ἐπὶ ζητημάτων ὡς τὸ τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἐν γένει πνευματικῆς πείρας;

Ἰδοὺ ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἀνέλαβε νὰ ἐξετάσῃ ἡ ἐν Λονδίνῳ Christian Evidence Society, θέσασα συγκεκριμένα ἐρωτήματα εἰς τὰ μέλη τῆς Royal Society, εἰς τὴν ὁποίαν, ὡς γνωστὸν ἀνήκουν ὄχι μόνον οἱ κορυφαῖοι τῶν Ἄγγλων ἐπιστημόνων, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἐπιφανεῖς ἐπιστήμονες τῶν λοιπῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ γνωσθῇ ἐὰν οἱ κορυφαῖοι χημικοί, μαθηματικοί, ἀστρονόμοι καὶ ἰατροὶ τῆς σήμερον ἀποκρούουν τὴν θρησκευτικὴν πίστιν ὡς ἀσυμβίβαστον πρὸς τὰ ἐπιστημονικά των πορίσματα, ὅπως συχνὰ διαλαλεῖται ἀπὸ ὡρισμένους, διεκδικοῦντας ὑπὲρ ἑαυτῶν τὸ δικαίωμα τοῦ ὁμιλεῖν ἐξ ὀνόματος τῆς ἐπιστήμης.

Ποῖον ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐρεύνης ταύτης; Πλείστων ἡ ἀπάντησις ὑπῆρξε «Δὲν γνωρίζω». Ἄλλων πάλιν ὅτι «εὑρίσκουν τὰ ἐρωτήματα πολὺ δύσκολα καὶ ἀδυνατοῦν νὰ ἀπαντήσουν». Ἐξ ἄλλου πολλοί, τῶν ὁποίων ἡ θρησκευτικὴ πίστις καὶ ζωὴ εἶναι παγκοίνως γνωσταί, δὲν ἀπήντησαν, φρονοῦντες ὅτι ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ἐρεύνης δὲν προάγει τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν. Μερικοὶ ἀπήντησαν ὅτι αἱ θρησκευτικαί των πεποιθήσεις ἀφοροῦν αὐτοὺς καὶ μόνον. Εἷς ἀντὶ ἄλλης ἀπαντήσεως ἐσημείωσε: «Ἵσταμαι ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ Θεοῦ»: Καὶ ἕτερος: «Εἶπεν ὁ ἄφρων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Οὐκ ἔστι Θεός· καὶ ὅ,τι καὶ ἂν προσθέσω, δὲν νομίζω ὅτι θὰ ἀλλάξω τὴν γνώμην τοῦ ἄφρονος».

Ὁ G. B. Jeffery, καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Λονδίνου ἀπήντησεν:

«Ὡς ἐπιστήμων ἐνδιαφέρομαι νὰ ἀποκτῶ τὴν πεῖράν μου διὰ τῆς ἐπιστήμης· ὑπάρχουν ἐν τούτοις πλεῖσται πλευραὶ τῆς πείρας μου, τὰς ὁποίας κατανοῶ πολὺ πλέον καλλίτερον διὰ τῆς πίστεώς μου εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν».

Εἰς τὸ ἐρώτημα: «Πιστεύετε εἰς τὴν ὕπαρξιν πνευματικοῦ κόσμου;» ἐπὶ διακοσίων 13 ἀπήντησαν ἀρνητικῶς, 66 δὲν ἔδωσαν συγκεκριμένην ἀπάντησιν καὶ 121 ἀπήντησαν κατηγορηματικῶς ὅτι πιστεύουν. Ἐκ τῶν 121 τούτων 18 εἶναι καθηγηταὶ τῆς χημείας, 13 μαθηματικοί, 15 φυσικοί, 8 τῆς Μηχανικῆς, 7 τῆς βοτανικῆς, 5 ἀστρονόμοι, 5 γεωλόγοι, 5 φυσιολόγοι, 5 ζωολόγοι, 3 ἰατροί, κλπ. Ἰδοὺ δύο ἐκ τῶν ἀπαντήσεων τούτων: W. Johnson Sollas, καθηγητὴς τῆς Γεωλογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρδης: «Νομίζω ὅτι μία σοβαρὰ ἀντίδρασις ἐναντίον τοῦ ὑλισμοῦ ἔχει ἀρχίσει πολὺ πρὸ τῶν τελευταίων ἀξιολόγων προόδων, τὰς ὁποίας ἐδέχθημεν ὡς εὐχαρίστους ἐκπλήξεις».

A. G. Seward, καθηγητὴς τῆς Βοτανικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Καίμπριτζ: «Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη αἱ ἀπόψεις μου κατευθύνονται πρὸς περισσότερον συγκεκριμένην πίστιν εἰς τὴν ὕπαρξιν πνευματικοῦ κόσμου».

Εἰς τὸ ἐρώτημα: «Εἶναι ὁ ἄνθρωπος κατά τινα βαθμὸν ὑπεύθυνος τῶν πράξεών του;» ἐπὶ διακοσίων ἀπαντήσεων 7 ἦσαν ἀρνητικαὶ (δηλ. ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει ἐλευθερίαν βουλήσεως), 173 δέχονται τὸ ὑπεύθυνον τοῦ ἀνθρώπου καὶ 20 ἀμφιβάλλουν. Ἐκ τῶν 173 καταφατικῶν ἀπαντήσεων αἱ 25 ἐστάλησαν ἀπὸ χημικούς, 17 φυσικούς, 14 μαθηματικούς, 11 βοτανικούς, 10 ζωολόγους, 10 τῆς μηχανικῆς, 9 τῆς ἀστρονομίας, 9 τῆς φυσιολογίας, 6 τῆς γεωλογίας, 5 ἰατρούς, κλπ.

Εἰς τὸ ἐρώτημα: «Αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι ἀναιροῦν τὴν ἰδέαν τῆς ὑπάρξεως προσωπικοῦ Θεοῦ, ὡς τὴν ἐδίδαξεν ὁ Ἰησ. Χριστός;» 26 ἀπήντησαν ὅτι ἀναιροῦν, 103 ὅτι τοὐναντίον δὲν ἀναιροῦν καὶ 71 ἀμφιβάλλουν. Πλεῖστοι ἀπήντησαν ὅτι αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι ὡς τοιαῦται οὔτε νὰ βεβαιώσουν ἀλλ' οὔτε νὰ ἀναιρέσουν δύνανται τὴν ἰδέαν τῆς ὑπάρξεως Θεοῦ ὡς ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ Ἰησ. Χριστοῦ.

Εἰς τὸ ἐρώτημα: «Πιστεύετε ὅτι ἡ προσωπικότης τοῦ ἀνθρώπου ὑφίσταται μετὰ θάνατον;» 47 ἀπήντησαν κατηγορηματικῶς ὅτι πιστεύουν, 41 ὅτι δὲν πιστεύουν καὶ 112 δὲν ἔδωσαν συγκεκριμένην ἀπάντησιν. Εἷς ἄπιστος συνοδεύει τὴν ἀπάντησίν του μὲ τὴν ἑξῆς σημείωσιν: «Ἐλπίζω .... Πρό τινος ἀπώλεσα φιλτάτην σύζυγον καὶ πόσον θὰ ἐπεθύμουν νὰ τὴν συναντήσω καὶ πάλιν».— Ἰδοὺ μερικαὶ ἄλλαι ἐκ τῶν ἀπαντήσεων:

Dr. A. A. Robb: «Διαπιστῶ ὅτι ἐπιστημονικῶς εἶναι συμφωνότερον νὰ δεχθῇ τις τὴν ἐπιβίωσιν μετὰ θάνατον παρὰ νὰ τὴν ἀρνηθῇ κατὰ τρόπον δογματικόν».

Dr. R. J. Tillyard: «Βεβαιότατα. Ὡς ἐρευνητὴς τῶν ψυχικῶν φαινομένων εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἡ ἐπιβίωσις τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος εἶναι ἐπιστημονικῶς ἀποδεδειγμένη».

Dr. Robert A. Hadfield: «Ἐὰν τὸ τέλος τῆς ὑπάρξεώς μας κατέληγεν εἰς τὸ μηδέν, θὰ ἦτο ἄσκοπος σπατάλη δυνάμεων, πρᾶγμα ποῦ ἡ φύσις δὲν ἐπιτρέπει. Εἶναι ἀδύνατον».

Εἰς τὸ ἐρώτημα: «Νομίζετε ὅτι οἱ πρόσφατοι ἀξιόλογοι πρόοδοι εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν σκέψιν εὐνοοῦν τὴν θρησκευτικὴν πίστιν;» 27 ἀπήντησαν ἀρνητικῶς, 99 δὲν ἔδωσαν συγκεκριμένην ἀπάντησιν καὶ 74 ἀπήντησαν καταφατικῶς.

Ἰδοὺ μερικαὶ ἐκ τῶν ἀπαντήσεων:

G. W. Harrison, καθηγητὴς τῆς Βοτανικῆς:

«Αἱ τελευταῖαι ἐπιστημονικαὶ πρόοδοι εἶναι πλέον ἢ εὐνοϊκαὶ πρὸς τὴν θρησκευτικὴν πίστιν, καθ' ὅσον αἴρουν ὡρισμένας δυσκολίας, αἵτινες πρὶν ἐφαίνοντο ἀνυπέρβλητοι».

S. H. Vines, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὀξφόρδης:

«Μάλιστα, τὸ συμπέρασμα τῆς ἐπιστήμης δύναται κάλλιστα νὰ διατυπωθῇ διὰ τῶν πρώτων ἐδαφίων τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου: Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. Πάντα δι' Αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς Αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν...»

B. D. Steele, καθηγητὴς τῆς χημείας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Queens-

land. «Νομίζω ὅτι ἡ τελευταία ἐξέλιξις τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης ὄχι μόνον εὐνοεῖ τὴν θρησκευτικὴν πίστιν, ἀλλὰ καὶ τὴν θεωρεῖ ἀναπόδραστον ἀνάγκην».

Ὁ Dr. L. Rogers, καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς, μετασχὼν καὶ εἰς τὸ ἱεραποστολικὸν ἔργον, μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρει εἰς τὰς ἀπαντήσεις του: «Εἶχα τὸ εὐτύχημα νὰ ἀνατραφῶ εἰς Χριστιανικὴν οἰκογένειαν καὶ ὑπῆρξα πάντοτε σταθερῶς πιστὸς εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Δύο ἐκ τῶν μεγαλητέρων εὐεργετῶν τοῦ κόσμου ὑπῆρξαν ὁ Pasteur καὶ ὁ Lister καὶ ἀμφότεροι ἦσαν θερμοὶ χριστιανοί. Εἶπα κάποτε εἰς μερικοὺς φίλους μου ἐπιστήμονας, ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἦτο καλὸν δι' ἕναν Pasteur καὶ δι' ἕνα Lister εἶναι ἀρκετὰ καλὸν καὶ δι' ἐμέ...».

Βεβαίως ὅσοι ἀπήντησαν εὐνοϊκῶς πρὸς τὴν θρησκευτικὴν ἀντίληψιν δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι καὶ Χριστιανοὶ—καίτοι πολλοὶ τούτων εἶναι ἀναμφισβητήτως τοιοῦτοι. Οἱ ἀναλαβόντες τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐρεύνης δὲν ἐσκόπουν νὰ ἐξακριβώσουν αὐτό. Ἀπεδείχθη ὅμως διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ὅτι ἡ θρησκευτικὴ πίστις δὲν εἶναι ζήτημα ἐπιστήμης ἀλλὰ ***προσωπικῆς πείρας*** καὶ ὅτι ἐὰν ὑπάρχουν ἐπιστήμονες ἄπιστοι, ταὐτοχρόνως ὑπάρχουν κορυφαῖοι τῆς ἐπιστήμης ἄνδρες, οἵτινες δὲν εὑρίσκουν ὅτι αἱ ἐπιστημονικαί των γνώσεις τοὺς ἐμποδίζουν τοῦ νὰ πιστεύουν καὶ νὰ ἀκολουθοῦν ὡς Κύριόν των τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Καὶ ὅτι οἱ δεδηλωμένοι ἄπιστοι μεταξὺ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου εἶναι μειονότης ἀπέναντι τοῦ συνόλου.

Λονδῖνον, Αὔγουστος 1934 ***Μ. Κυριακάκης.***

Ο ΑΘΛΗΤΗΣ ΤΩΝ ΦΙΛΙΠΠΩΝ

Διήγημα τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 23ον

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς Ἐλπινίκης ἡ Ἐλισάβετ δὲν εἶχε πλέον ἄλλην φίλην πιστὴν καὶ συμπαθῆ ἀπὸ τὴν Λυδίαν, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ ἐμπορῇ νὰ ἐμπιστεύεται τὰς ἀνησυχίας της καὶ νὰ εὑρίσκῃ παρηγορίαν εἰς τὰς στενοχωρίας της. Ἀλλ' ὡς ἐφαίνετο τώρα, οὔτε τὴν Λυδίαν θὰ ἔβλεπε πλέον ὡς ἄλλοτε, διότι τόσην ἀντιπάθειαν ἔτρεφε πρὸς αὐτὴν ὁ Ἰούνιος, λόγῳ τῆς αὐστηρᾶς ἐπιπλήξεως τὴν ὁποίαν τῷ εἶχε κάμει ὅταν ἀπελύθη τῆς θέσεώς του, ὥστε ἡ Ἐλισάβετ δὲν ἐτόλμα νὰ τὴν συναναστρέφεται φανερά. Σπανίως κατώρθωνε νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ καὶ ἡ Λυδία δὲν ἤρχετο πλέον παρὰ τὰς ἡμέρας ὅπου ἡ σύναξις τῶν Χριστιανῶν ἐγίνετο εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Ἐλισάβετ. Ἀκόμη δὲ καὶ ὅταν ἡ οἰκογένεια τῆς Ἐλισάβετ ἐν μέσῳ τῶν στερήσεων ἐλάμβανε τόσας ἐνισχύσεις οἰκονομικὰς ἐκ μέρους τῆς γενναιοδώρου Λυδίας, ὁ Ἰούνιος τὴν ἐφθόνει διὰ τὴν εὐμάρειαν, τὴν ὁποίαν διὰ τῆς φιλοπονίας καὶ ἀπολύτου τιμιότητος τῆς ἀπήλαυε καὶ διὰ τὴν καλὴν φήμην, τὴν ὁποίαν εἶχε κατακτήσει ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν Φιλίππων. Τὴν κατηρᾶτο ἐνδομύχως ἕνεκεν ὅλων τούτων καὶ ἐκαιροφυλάττει εὐ-

καιρίαν, ὅπως τὴν ἐκδικηθῇ διὰ τὸν ἐξευτελισμὸν τῆς αὐστηρᾶς της ἐπιπλήξεως διὰ τὴν ἀμέλειαν τοῦ καθήκοντός του καὶ τὰς συχνάς του παρεκτροπὰς εἰς μέθην.

Ἐν μέσῳ τῆς ἀπομονώσεώς της ἡ Ἐλισάβετ ἐβασανίζετο ἀπὸ τὸν ἀόριστον ἐκεῖνον φόβον, τὸν ὁποῖον οἱ λόγοι τῆς Ἐλπινίκης, ὅταν ἀνεχώρει, εἶχον γεννήσει εἰς τὴν ψυχήν της. Ἄ! πόσον ἦτο μετανοημένη τώρα ὅτι δὲν εἶχε ζητήσει νὰ μάθῃ θετικῶς, ποῖαι ὑπόνοιαι ἐπεβάρυνον τὸν Ἰούνιον, ἀντὶ νὰ ἀρνῆται ἐπιμόνως ὅτι ἦτο δυνατὸν αὐτὸς νὰ καταδεχθῇ νὰ ἦναι κατάσκοπος τῶν ἐχθρῶν τῶν Χριστιανῶν! Δυὸ-τρεῖς φορὰς ἐσκέφθη νὰ τὸν ἐρωτήσῃ διατὶ ἦτο τόσον σκυθρωπὸς καὶ ἀμίλητος, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησε νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν βεβαίαν του ὀργὴν καὶ τοιουτοτρόπως ἔμενε βωβὴ ἐνώπιόν του, ζητοῦσα παρηγορίαν καὶ ὁδηγίαν ἐν τῇ προσευχῇ καὶ ἀντιδρῶσα πρὸς τοὺς φόβους της διὰ τῆς ἐργασίας. Ἀλλὰ καὶ οὕτως, ἡ πεποίθησίς της ἐγίνετο ὁλοὲν βεβαιωτέρα ὅτι κἄτι ἐτεκταίνετο κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐν γνώσει τοῦ Ἰουνίου, καὶ ἡ συναίσθησις ὅτι ἔφερεν εὐθύνην σοβαρὰν ἀπέναντι τῶν ἀδελφῶν της τὴν ἠνάγκασε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Λυδίας καὶ νὰ τὴν παρακαλέσῃ, ὅπως μεταφερθῇ ἡ προσεχὴς συνάθροισις εἰς τὴν ἰδικήν της οἰκίαν, ἐλπίζουσα ὅτι τοιουτοτρόπως ἤθελον ἀποτύχει τὰ σχέδια τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ Λυδία ἐδέχθη εὐχαρίστως, ἀλλ᾿ ὁ Ἰούνιος εἶχε τὸ μέσον νὰ ἦναι πάντοτε πληροφορημένος περὶ ὅλων τῶν κινήσεων τῶν Χριστιανῶν, καὶ τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον ἤλπιζεν ἡ Ἐλισάβετ νὰ ἀποτρέψῃ, ἐπεταχύνθη.

Ἡ ἡμέρα τῆς συνάξεως ἔφθασε καὶ πρὸς τὸ δειλινὸν ἡ Ἐλισάβετ ἐξῆλθε, πεπεισμένη ὅτι ἡ συνάθροισις αὐτὴ θὰ ἦτο ἀτάραχος καὶ πλήρης εὐλογίας, καθότι ὁ Ἰούνιος εἶχε παραγγείλει μὲ τὸν Ναδάβ, ὅτι ἦτο προσκεκλημένος εἰς γεῦμα. Μὲ ἀνακούφισιν καὶ εὐγνωμοσύνην ἡ Ἐλισάβετ ἐξεκίνησε διὰ τὴν οἰκίαν τῆς Λυδίας, ἀποφεύγουσα τὰς κεντρικὰς ὁδούς. Ἔφθασε καθ᾿ ἣν στιγμὴν ἐπρόκειτο νὰ ἀρχίσῃ ἡ λατρεία, τὴν ὁποίαν διηύθυνε ξένος, εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀδελφοῦ, ὅστις συνήθως προήδρευε τῶν συναθροίσεων τούτων, καὶ ὅστις ἦτο ὁ βαπτισθεὶς εἰς Χριστὸν δεσμοφύλαξ. Ἐφάνη δὲ περίεργον εἰς τὴν Ἐλισάβετ ὅτι δὲν ἦσαν παρόντες εἰμὴ ὀλίγοι σχετικῶς τῶν ἀδελφῶν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν τὴν ἀνησύχησεν ἐπὶ πολύ, διότι οἱ λόγοι τοῦ διευθύνοντος τὴν συνάθροισιν ἦσαν βάλσαμον παρηγορίας διὰ τὴν τεταραγμένην της ψυχήν. Ὁ ὁμιλητὴς ἦτο ὁ Ἀρίσταρχος, ὅστις ἔφερεν εἰς τοὺς Φιλιππησίους Χριστιανοὺς τὸν ἀσπασμὸν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης. Ὡμίλησε κατ᾿ ἀρχὰς περὶ τῶν περισπασμῶν καὶ τῶν πικρῶν δοκιμασιῶν, τὰς ὁποίας ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἶχεν ὑποστῇ ἐκ μέρους ψευδαδέλφων, παρεξηγήσεις σκοπίμως πλασθείσας, συκοφαντίας, καὶ ἄλλα δημιουργήματα τῆς κακεντρεχείας καὶ τοῦ φθόνου.

Ἀκούσασα ταῦτα ἡ Ἐλισάβετ ἠσθάνθη πόσον ἦσαν μηδαμιναὶ αἱ ἰδικαί της στενοχωρίαι, παραβαλλόμεναι μὲ τὰς τοῦ Ἀποστόλου, καὶ νοερῶς ἐζήτησε παρὰ τοῦ Θεοῦ συγχώρησιν διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν καὶ ὀλιγοψυχίαν αὐτῆς.

Ἐν τῷ μεταξὺ τῶν συμβάντων τούτων ὁ Ἰούνιος εὑρίσκετο, ὄχι εἰς συμπόσιον, ὡς εἶχεν ἀναγγείλει δολίως, ἀλλ᾿ εἰς τὸ Φρούριον, ἀνυπομόνως ἀναμένων τὴν ἐπάνοδον τοῦ εἰδικοῦ ἀποσπάσματος, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀποσταλῆ εἰς Μακεδονίαν, ἵνα συλλάβῃ καὶ φέρῃ εἰς Ρώμην τοὺς συναθροιζομένους πρὸς λατρείαν

Χριστιανούς, τοὺς ὁποίους ὁ Νέρων ἄλλοτε μὲν ἐθεώρει ἀναξίους τῆς προσοχῆς του, ἀπό τινος ὅμως, καταλλήλως ἐξαφθεὶς κατ᾽ αὐτῶν ὑπὸ τῆς Ποππαίας, ἥτις συνεννοεῖτο μὲ τοὺς Ἰουδαίους, ἐπίστευεν ὅλους τοὺς περὶ αὐτῶν μύθους καὶ ψεύδη—ὡς λ. χ., ὅτι ἔσφαζον νήπια διὰ νὰ τρώγουν τὰς σάρκας καὶ νὰ πίνουν τὸ αἷμά των εἰς τὰς τελετάς των, ὅτι συνηθροίζοντο τὰς νύκτας μόνον, διὰ νὰ τελοῦν ὄργια ἀκατανόμαστα, καὶ ἄλλα παμόμοια. Ἀπεφάσισεν ὡς ἐκ τούτου νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὴν νέαν θρησκείαν, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, τοσοῦτον μᾶλλον ριζικῶς, καθ᾽ ὅσον μεταξὺ ἄλλων ἐθρυλλεῖτο, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ ἀνέμενον Βασιλέα, ὅστις θὰ ὑπέτασσεν εἰς ἑαυτὸν ὅλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς.

Κατωρθώθη ἐπὶ τέλους ἡ ἀνασύνταξις τοῦ ἀποσπάσματος, πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ Ἰουνίου, ὅστις ἐπανελάμβανε διαρκῶς ὅτι ἦτο ἤδη ἀργά, μία ὁλόκληρος ὥρα μετὰ τὴν ὥραν τῆς συναθροίσεως τῶν Χριστιανῶν, καὶ ὅτι θὰ ἀπετύγχανεν ὁ αἰφνιδιασμός. Ἀλλ᾽ ἐπὶ τέλους, διὰ στενωπῶν καὶ παρόδων, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἰουνίου, ἔφθασαν εἰς τὴν ὀπισθίαν πλευρὰν τῆς οἰκίας τῆς Λυδίας καὶ εἰσήχθησαν ἀνὰ εἷς χωριστά, ὑπὸ δούλου τινὸς προδότου, διὰ μικρᾶς θύρας εἰς τὸν κῆπον, ὅπου ἐτάχθησαν εἰς τὸ σκότος ἀναμένοντες. Ὁ Ἰούνιος τότε ἀνεχώρησε. Τὸ ἔργον του εἶχεν λήξει.

Ἡ συνάθροισις πράγματι ἦτο περὶ τὸ τέλος της. Ἐψάλλετο ἀκόμη ὕμνος, τοῦ ὁποίου οἱ γλυκεῖς φθόγγοι ἠκούοντο εἰς τὸν κῆπον. Περίεργον ἐφάνη εἰς τοὺς Ρωμαίους στρατιώτας πῶς τὰ θρυλλούμενα περὶ τῶν ὀργίων τῆς Χριστιανικῆς λατρείας ἐσυμβιβάζοντο μὲ τὴν σεμνὴν ἐκείνην ψαλμῳδίαν! Ἀλλ᾽ αἴφνης ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ὁ φυλάττων τὴν θύραν τῆς προσόψεως τῆς οἰκίας εἰσώρμησεν εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ ἔντρομος ἐφώναξε: «Φύγετε! Φύγετε! Οἱ στρατιῶται ἔφθασαν!»

Ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ εἷς τῶν ἀδελφῶν ἔσβυσε τὰ φῶτα, οὕτως ὥστε ὅταν τὰ βαρέα βήματα τῶν ἀνδρῶν καὶ ἡ κλαγγὴ τῶν ὅπλων των ἠκούσθησαν ἐντὸς τῆς αἰθούσης, εὑρέθησαν εἰς σκότος, ὑπὸ τὸ κάλυμμα τοῦ ὁποίου τινὲς τῶν ἀδελφῶν διέφυγον, ὅταν δὲ κατωρθώθη νὰ ἀναφθοῦν δᾶδες, δὲν ἐφαίνοντο πλέον εἰμὴ δυὸ τρία ἄτομα γονατισμένα εἰς τὸν κέντρον τῆς αἰθούσης, ἐνῷ ἄλλοι δυὸ τρεῖς ἔτρεχον νὰ κρυφθοῦν εἰς τὰς γωνία. Μεταξὺ τῶν γονατισμένων ἦσαν ἡ Ἐλισάβετ καὶ ὁ ἐκ Θεσσαλονίκης ἀδελφὸς Ἀρίσταρχος, ἀκίνητοι καὶ μὴ φέροντες ἀντίστασιν. Σκηνὴ φρίκης ἐπηκολούθησε, ὅταν οἱ στρατιῶται μεταβαίνοντες ἀπὸ δωμάτιον εἰς δωμάτιον, ἔσυρον ἀπὸ τοὺς κρυψῶνας τοὺς φυγάδες, ἀγρίως κτυπῶντες μὲ τὰς λόγχας των ἐκείνους οἵτινες ἔφερον ἀντίστασιν. Ἀλλ᾽ ἡ Λυδία, δὲν εὑρέθη, οὔτε μεταξὺ τῶν πρώτων, οὔτε μεταξὺ τῶν τελευταίων. Εἶχε φύγει ἀκολουθουμένη ἀπὸ ὀλίγους ἄλλους, διὰ κρυπτῆς θύρας πρὸς ἀπόκρυφον μέρος τῆς οἰκίας, τὸ ὁποῖον ἐκείνη μόνη ἐγνώριζε. Καὶ οὐδεὶς τῶν στρατιωτῶν ἐφαντάσθη, ὅτι ἔλειπε κανεὶς ἀπὸ τοὺς καταζητουμένους Χριστιανούς.

Ἡ Ἐλισάβετ ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν τῆς κραυγῆς τοῦ κινδύνου δὲν ἐσκέφθη νὰ κρυβῇ, οὔτε νὰ προσπαθήσῃ νὰ φύγῃ. Εἶχε πέσει ἐπὶ τῶν γονάτων της καὶ παρακαλοῦσα τὸν Χριστὸν νὰ τὴν διαφυλάξῃ, ἀνέμενε τί ἔμελλε νὰ ἐπακολουθήσῃ. Μετ᾽ ὀλίγον ᾐσθάνθη στιβαρὰν χεῖρα, ἥτις τὴν ἥρπασε ἀπὸ τὸν βραχίονα καὶ ἤρχισε νὰ τὴν σύρῃ ἐπὶ τοῦ δαπέδου.

Ἐσήκωσε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶπεν εἰς τὸν στρατιώτην, ὅστις τὴν συνέλαβε:

—Ἠμπορῶ νὰ περιπατήσω. Μὴ κοπιάζετε. Δὲν θὰ λιποθυμήσω».

Ὁ τραχὺς στρατιώτης, συνειθισμένος εἰς σκηνὰς αἱματηρᾶς ἀντιστάσεως, εἰς φωνὰς ἀπελπισίας καὶ τὰ παρόμοια, τὰ ἔχασεν ὅταν ἤκουσε τὰς λέξεις αὐτάς. Δὲν ἐπερίμενεν ἀπὸ γυναῖκα τόσον θάρρος.

Ἐχαλάρωσε τὸ σφίξιμον τοῦ βραχίονός της, τὴν ἐβοήθησε νὰ σταθῇ ὀρθία καὶ μόλις ὁδηγῶν αὐτὴν ἐλαφρῶς διὰ τῆς χειρὸς εἶπε μὲ τόνον ἤπιον:

—Εἶσαι βεβαία ὅτι θὰ ἠμπορέσῃς νὰ περιπατήσῃς;

Ἡ Ἐλισάβετ ἐβάδιζε μηχανικῶς παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ στρατιώτου, ὡς εἰς ὄνειρον, χωρὶς συναίσθησιν τῶν συμβάντων, χωρὶς φόβον ἢ διάθεσιν νὰ διαφύγῃ. Τὴν φρικτὴν πραγματικότητα τὴν ἀπέκρυπτεν ὡσὰν λεπτὴ ὁμίχλη μία δύναμις, καταπραΰνουσα τὰ νεῦρα καὶ φέρουσα γαλήνην εἰς τὴν ψυχήν. Ἀργότερον, εἰς τὰς ἀναμνήσεις τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἔλεγεν, ὅτι ἐκείνη ἡ δύναμις ἡ παρήγορος καὶ γαληνιαία ἦτο ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου.

Ἐνεθυμεῖτο ἀργότερα πῶς ὁλόκληρος ἡ μικρὰ συνοδία τῶν ἀδελφῶν εἶχε βαδίσει ἐσπευσμένως πρὸς τὴν θάλασσαν ἐκ δὲ τῆς πορείας αὐτῆς ἐνεθυμεῖτο τὴν κλαγγὴν τῶν ὅπλων καὶ τὸ τρίξιμον τῶν ἁλύσσεων, καὶ ἀφοῦ ἔφθασαν εἰς τὸν λιμένα ὑπὸ τὸ φῶς τῆς πανσελήνου, τὴν μακρὰν ἀναμονὴν τοῦ πλοίου, εἰς τὸ ψῦχος τὸ πρωϊνόν. Τέλος δὲ τὴν ἐπιβίβασίν των εἰς τὸ πλοῖον, ὅπου ὡς ἀγέλην προβάτων τοὺς ἔσπρωξαν εἰς μίαν γωνίαν τοῦ κύτους καὶ τοὺς ἀφῆκαν ἄλλους μὲν τραυματισμένους, ἄλλους δὲ ἡμιθανεῖς ἐκ φόβου, νὰ διέλθουν τὰς ὑπολοίπους ὥρας τῆς νυκτός. Μόνη ἐξ ὅλων ἡ Ἐλισάβετ οὔτε ἔκλαυσεν οὔτε παρεπονέθη, ἀλλ' ἀπεκοιμήθη ἐκ τῆς κοπώσεως τῆς πορείας καὶ ἐκ τῶν συγκινήσεων τῆς νυκτός. Ἐκοιμήθη καὶ ὠνειρεύθη ὅτι ὁ Ἰούνιος ἦλθε καὶ ἐγονάτισεν ἐνώπιον της συντετριμμένος καὶ μὲ δάκρυα μετανοίας ἐζήτησε τὴν συγχώρησίν της, ὡς εἶχεν ἤδη ζητήσει τὴν συγχώρησιν τοῦ Θεοῦ! Οὕτω διὰ τὴν Ἐλισάβετ τὸ σκληρὸν κύτος τοῦ πλοίου, οἱ κίνδυνοι τῆς θαλάσσης καὶ αἱ ὠμότητες τῶν φυλάκων ἐλησμονήθησαν εἰς τὴν χαρὰν διὰ τὴν μετάνοιαν καὶ ἐπιστροφὴν τοῦ συζύγου της.

Ὅταν δὲ ἀργότερον ὁ ἐπὶ τῆς ἐπιβλέψεως τῶν γυναικῶν φύλαξ ἔσκυψεν παρατηρῶν ἄνωθεν, εἶδε διὰ τοῦ φωτὸς τῆς σελήνης μίαν ἐξ αὐτῶν γονυπετῆ καὶ προσευχομένην, καὶ τὴν ἄλλην κοιμωμένην ἡσύχως ὡς μικρὸν παιδίον. (ἀκολουθεῖ)

—Ὅσον ἀπομακρύνεταί τις ἀπὸ τὰς ἐπιγείους παρηγορίας, κατὰ τόσον ἔρχεται ἐγγύτερον πρὸς τὸν Θεόν, Καὶ πλησιάζει πρὸς τὸν Θεὸν κατὰ τόσον ὅσον ἐμβλέπει βαθύτερον εἰς τὴν ἰδίαν του καρδίαν, κρίνων τὰς ἰδίας του πράξεις.

— Μὴ στρέφῃς τὰ βλέμματά σου πρὸς τὸ πλάσμα, διὰ νὰ μὴ χάσῃς ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς σου τὸν Θεόν.

—Ἂς μὴ σε καταβάλλουν ὅσα ὑπὲρ Ἐμοῦ ὑποφέρεις· ἂς μὴ σε πτοήσουν αἱ θλίψεις, οὔτε ἂς ἐλαττωθῇ τὸ θάρρος σου. Ὅ,τι καὶ ἂν συμβῇ, ἂς σὲ παρηγορῇ καὶ ἂς σε ἐνισχύῃ ἡ ὑπόσχεσίς Μου. Εἶμαι ἀρκετὰ ἰσχυρός, ὥστε νὰ σὲ ἀμείψω πέραν παντὸς ὁρίου καὶ παντὸς μέτρου. Ὑπομόνευσον ὀλίγον ἀκόμη καὶ θὰ ἴδῃς τὸ τέλος τῶν θλίψεων σου. Ἐργάσθητι πιστῶς εἰς τὸν ἀμπελῶνά Μου, καὶ θὰ ἦμαι Ἐγὼ αὐτὸς ἡ ἀμοιβή σου. Ἐργάζου, προσεύχου καὶ καρτέρει. Ἡ αἰώνιος ζωὴ ἀξίζει ὅλους τοὺς ἀγῶνας. (Ἐκ τῆς «Μιμήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ»).

ΠΟΙΚΙΛΑ

—***«Ἀβάπτιστοι αἱρετικοί».*** Οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν γνωρίζουν ὅτι αἱ «διαπραγματεύσεις» περὶ ἑνώσεως μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ Ἀγγλικανῶν διεξάγονται ἀνέκαθεν (ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῶν Ἀγγλικανῶν) ὑπὸ τῶν λεγομένων «Ἀγγλοκαθολικῶν», μιᾶς μερίδος ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἥτις ζητεῖ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐκείνην διάφορα δόγματα, τύπους καὶ ἱεροτελεστίας, ἃς αὕτη ἀπέβαλε κατὰ τὴν Εὐαγγελικὴν Ἀναμόρφωσιν τοῦ 16ου αἰῶνος. Οἱ «Ἀγγλοκαθολικοὶ» οὗτοι θὰ εἶχον πρὸ πολλοῦ προσχωρήσει εἰς τὸν Παπισμὸν δογματικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς· ἀλλὰ γνωρίζουν καλῶς ὅτι ἐὰν ἀνεγνώριζον τὴν ὑπερτάτην πνευματικὴν ἐξουσίαν τοῦ Πάπα, θὰ ἔχανον τοὺς ὀπαδούς των καὶ θὰ προεκάλουν ἐναντίον των ἐξέγερσιν τοῦ Ἀγγλικοῦ λαοῦ. Διὰ τοῦτο ἀρκοῦνται πρὸς τὸ παρὸν εἰς τὰς «διαπραγματεύσεις» μὲ τοὺς Ὀρθοδόξους, αἵτινες ὅμως καὶ αὐταὶ δὲν εὐοδοῦνται, διότι καὶ οἱ Ὀρθόδοξοι ἤρχισαν νὰ ἀντιλαμβάνωνται ὅτι οἱ «Ἀγγλοκαθολικοὶ» οὗτοι ἀντιπροσωπεύουν μόνον μίαν μειοψηφίαν (μαχητικὴν μὲν καὶ θορυβοποιὸν ἀλλ' ἀριθμητικῶς ἀσθενῆ) τοῦ συνόλου τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας Ἐκκλησίας ἡ μεγάλη πλειοψηφία εἶναι καὶ παραμένει Προτεσταντική, ἤτοι, Εὐαγγελική, καὶ βλέπει μετὰ δυσφορίας τὰς προσπαθείας τῆς εἰρημένης μειοψηφίας πρὸς δογματικὴν ἕνωσιν μετ' Ἐκκλησιῶν, αἵτινες ἀπορρίπτουσι τὰ βασικὰ δόγματα τῆς Εὐαγγελικῆς Ἀναμορφώσεως

Εἷς τῶν ἱεραρχῶν τῆς Εὐαγγελικῆς ταύτης μερίδος—ὁ ἐπίσκοπος Βιρμιγχάμης—ἐσχάτως ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν ἐκκλ. ἐφημερίδα «Φρουρὸς» (Guardian), ὄργανον τῆς «Ἀγγλοκαθολικῆς» μερίδος, ἐνυπόγραφον ἄρθρον, διὰ τοῦ ὁποίου δεικνύει τὸ χιμαιρικὸν τῆς «ἑνώσεως» καὶ τονίζει ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἂν καὶ δὲν ζητῇ, ὡς ὁ Πάπας, νὰ ἐπιβάλῃ ὡς ὅρον τῆς «ἑνώσεως» τὴν πνευματικήν της κυριαρχίαν ἐπὶ τῆς Ἀγγλικανικῆς, πάντως ὅμως ἀπαιτεῖ τὴν ἀποδοχὴν τῶν δογμάτων της καὶ δὲν ἀναγνωρίζει μήτε τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν μήτε τὴν Παπικὴν ὡς κανονικάς. Καὶ ἐπὶ παραδείγματι τούτου λέγει ὁ ἐπίσκοπος Βιρμιγχάμης: «Πρέπει νὰ ἐξεύρουν οἱ Ἀγγλικανοὶ πάντες ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ καὶ αὐτὸν τὸν Πάπαν ἀβάπτιστον αἱρετικόν». Ἐρωτηθεὶς ὁ ἐπίσκοπος βραδύτερον περὶ τοῦ πράγματος, ἐδήλωσεν ὅτι τὴν ὡς ἄνω φράσιν εἶχε διατυπώσει ὡς ἑξῆς: «θεωρεῖ καὶ αὐτὸν τὸν Πάπαν καὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Καντουαρίας καὶ ἐμὲ ἀβαπτίστους αἱρετικούς». Ἀλλ' ἡ σύνταξις τῆς εἰρημένης ἐφημερίδος περιέκοψε τὴν φράσιν ὡς ἀνωτέρω, περιορίσασα τὸν χαρακτηρισμὸν εἰς μόνον τὸν Πάπαν. Προφανῶς ἡ ἐφημερὶς δὲν ἤθελε νὰ γνωσθῇ εἰς τὸ Ἀγγλικανικὸν κοινὸν τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ κλῆρος καὶ οἱ πιστοὶ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας θεωροῦνται ὑπὸ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας αἱρετικοὶ καὶ ἀβάπτιστοι· διότι ἡ γνῶσις τοῦ προσβλητικοῦ τούτου διὰ τοὺς Ἀγγλικανοὺς γεγονότος θὰ ἐδυσχέραινε τὰς διαπραγματεύσεις διὰ τὴν «ἕνωσιν», ὑπὲρ ἧς τόσον ἐνδιαφέρονται οἱ «Ἀγγλοκαθολικοί». !

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

*—Ἐπιστολαὶ καὶ ἐμβάσματα πρὸς τὸν «**Ἀστέρα τῆς Ἀνατολῆς**» πρέπει νὰ ἀπευθύνωνται ὀνομαστὶ πρὸς τὸν Συντάκτην καὶ Διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ **κ. Δημ. Μ. Καλοποθάκην.***

*—Ἐπιστολαὶ καὶ ἐμβάσματα σχετικὰ πρὸς **παραγγελίας βιβλίων** ἐκ τοῦ τιμοκαταλόγου πρέπει νὰ ἀπευθύνωνται πρὸς τὸν **αἰδ. κ. Π. Λογγινίδην.***

—Ἕνεκεν ἀλλαγῆς διευθύνσεως ἢ βραδύτητος περὶ τὴν ἀνανέωσιν τῆς συνδρομῆς των ἢ ἐξ ἄλλων λόγων ἐνδέχεται συνδρομηταί τινες νὰ μὴ ἔλαβον ὅλα τὰ τεύχη τοῦ τρέχοντος ἔτους. Διὰ τοῦτο παρακαλοῦνται νὰ μᾶς εἰδοποιήσωσι ποῖα φύλλα δὲν ἔλαβον, ἵνα τοῖς τὰ ἀποστείλωμεν.

Ἡ Διεύθυνσις.